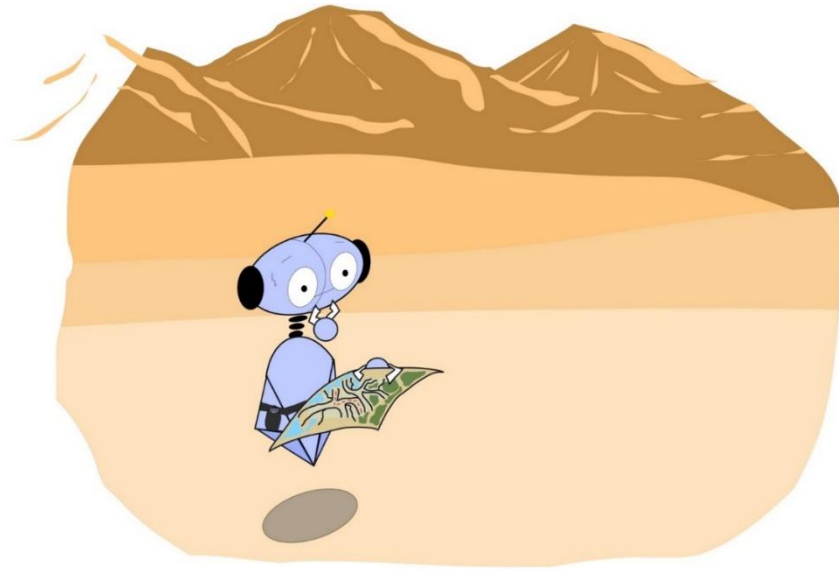

مبانی و کاربردهای هوش مصنوعی

جستجو ناآگاهانه (فصل 3.1 الی 3.4)

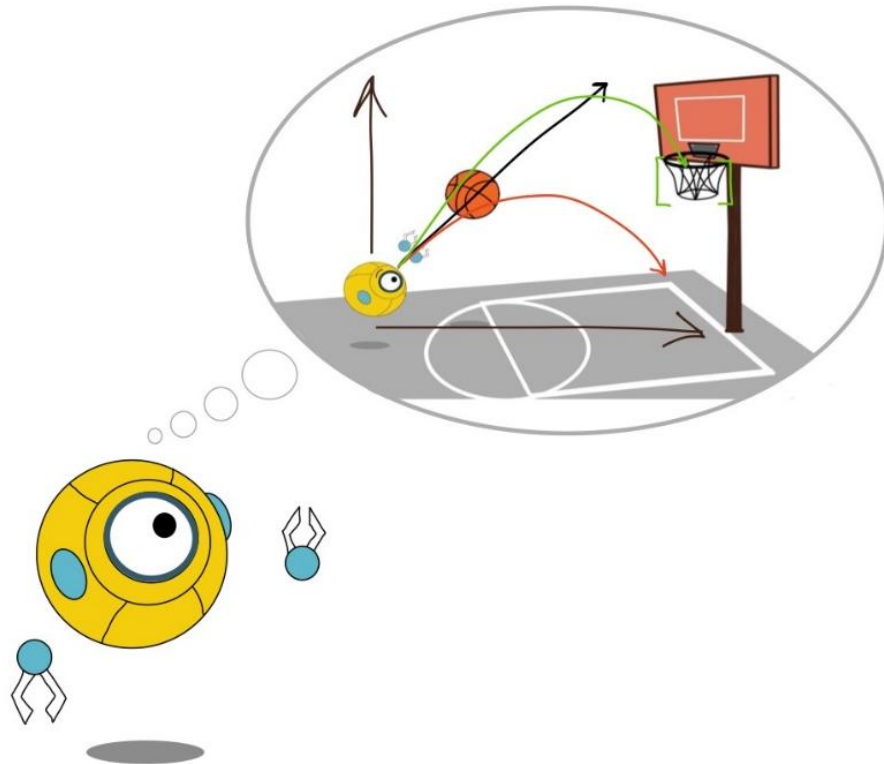
دکتر مهدی جوانمردی

دانشکده مهندسی کامپیوتر دانشگاه صنعتی امیرکبیر

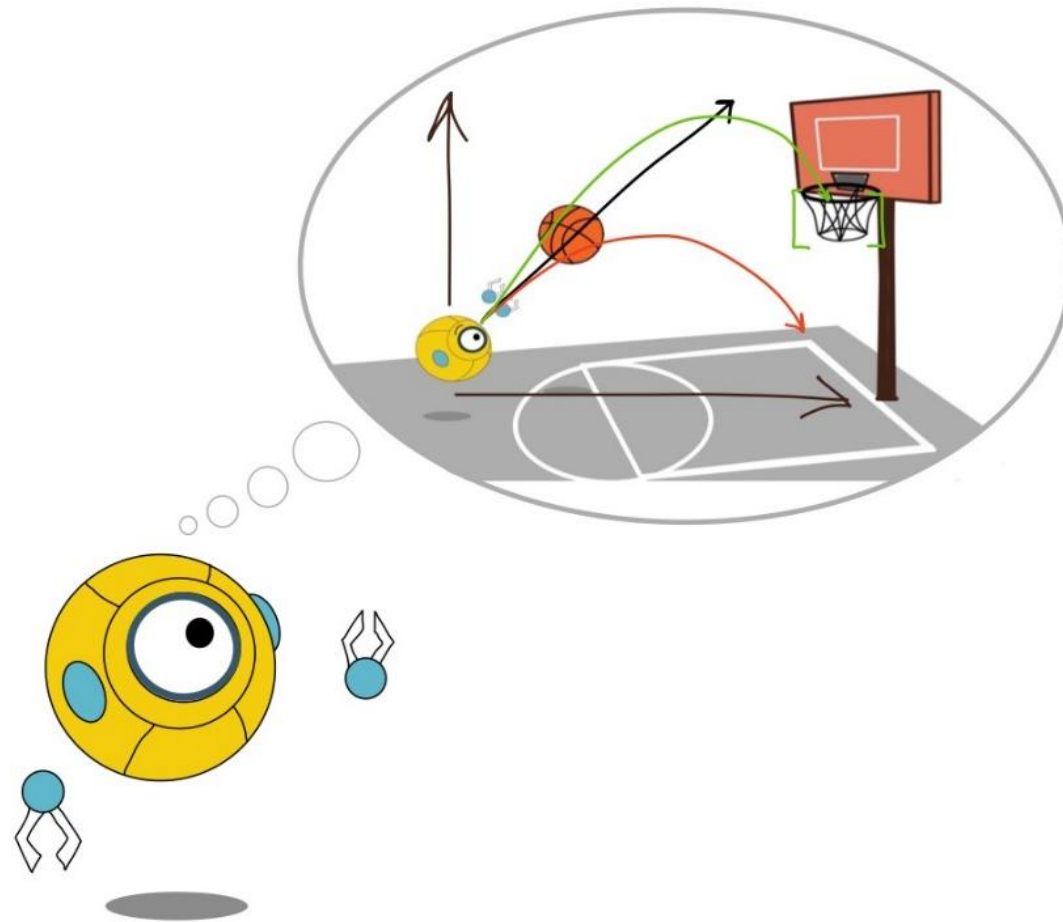
(الهام گرفته از محتوای درس هوش مصنوعی دانشگاه برکلی)

رئوس مطالب

- عواملی که برای آینده برنامه‌ریزی می‌کنند
- مسائل جستجو
- روش‌های جستجوی ناآگاهانه
  - جستجوی اول عمق (Depth-first search)
  - جستجوی اول سطح (Breadth-first search)
  - جستجوی هزینه یکنواخت (Uniform-cost search)

عوامل‌هایی که برنامه‌ریزی می‌کنند

عامل‌های واکنشی

- عامل‌های واکنشی

- انتخاب عمل بر اساس ادراک فعلی (و شاید حافظه)

- ممکن است حافظه داشته و یا مدلی از وضعیت فعلی جهان را نگهداری کند

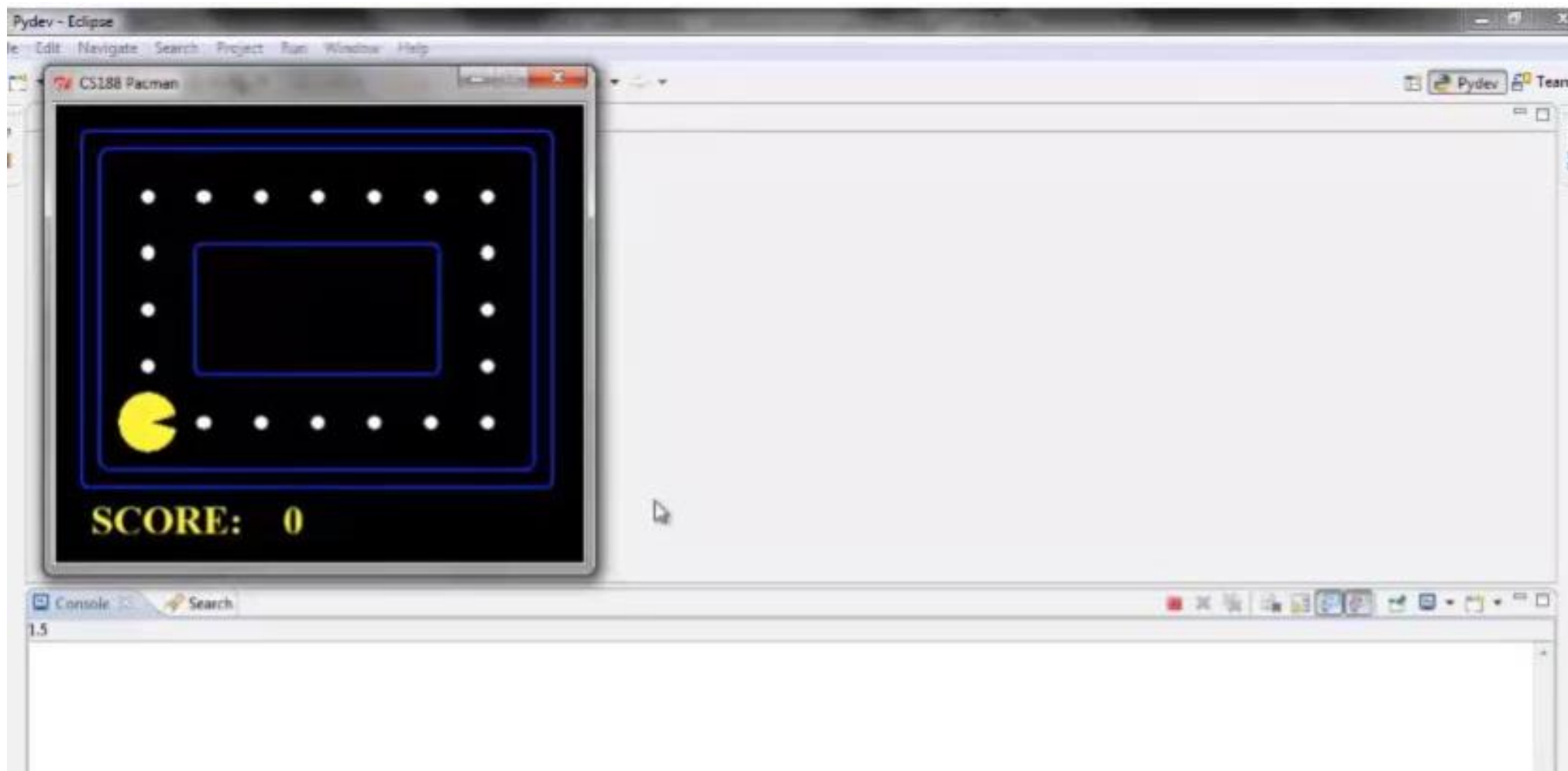
- عواقب آتی اقداماتش را در نظر نمی‌گیرد

- در نظر می‌گیرد که جهان چگونه «هست»

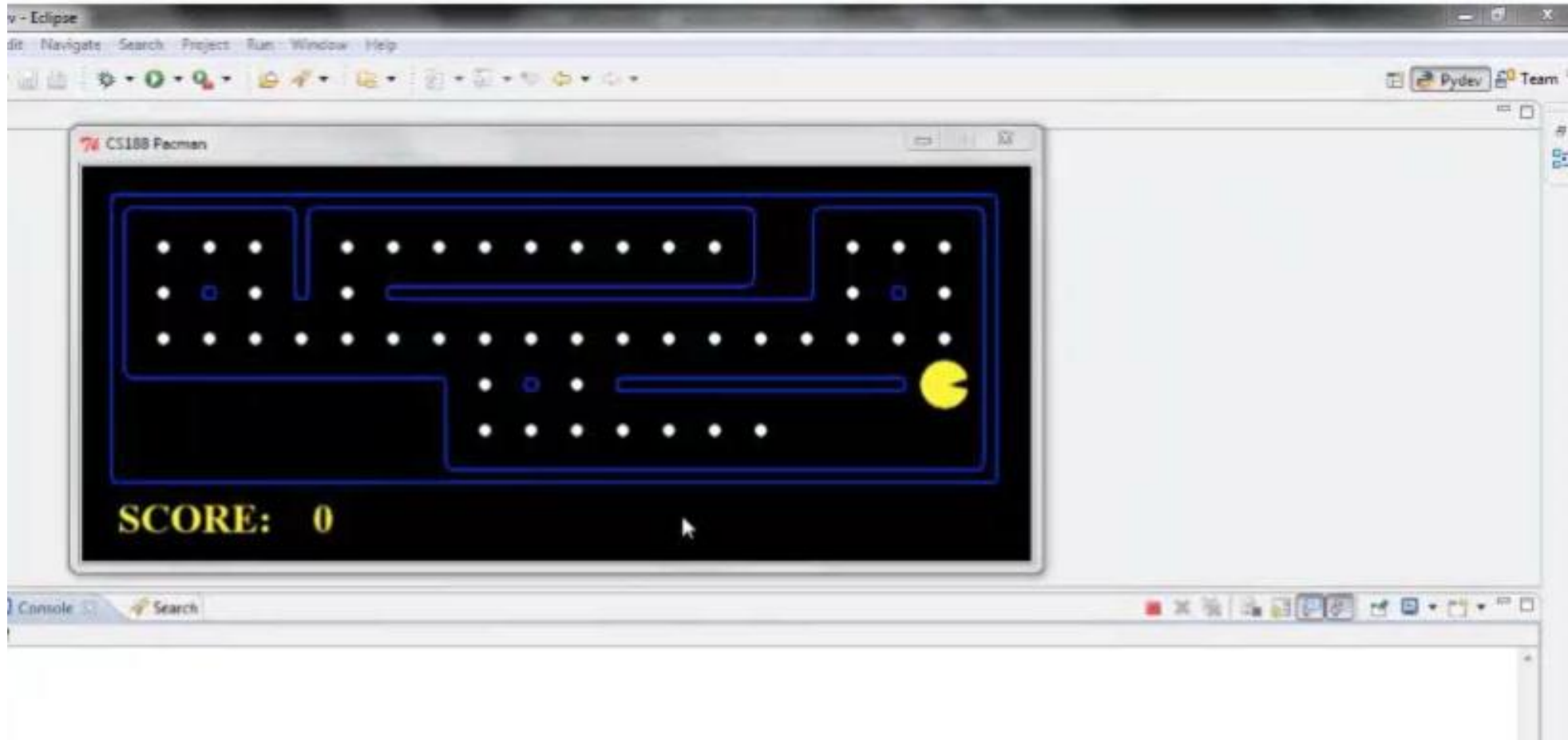
- آیا یک عامل واکنشی می‌تواند عقلانی (منطقی) باشد؟

ویدیوی دموی واکنشی بهینه

ویدیوی دموی واکنشی ناموفق

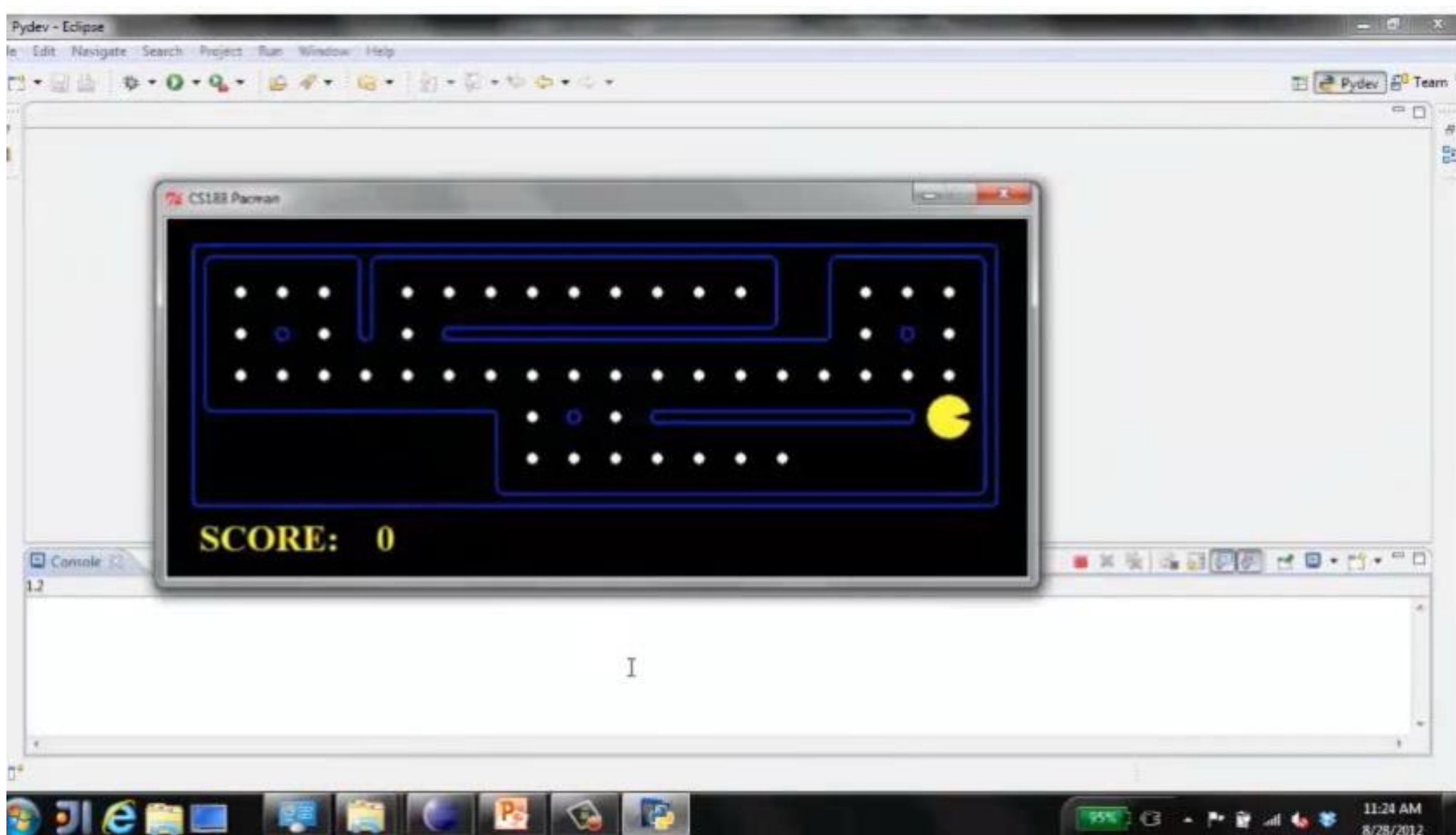

عوامل‌های برنامه‌ریز

- عوامل‌های برنامه‌ریز
  - می‌پرسد "چه خواهد شد اگر (What if)"
  - تصمیم‌گیری بر اساس پیامدهای (فرضی) اقدامات
  - باید مدلی از چگونگی تکامل جهان در واکنش به اعمال داشته باشد
  - باید «هدف» را بصورت صریح فرموله کند (آزمون)
  - در نظر می‌گیرد که جهان «چگونه خواهد بود» اگر...
- برنامه‌ریزی بهینه (optimal) در مقابل برنامه‌ریزی کامل (complete)
- برنامه‌ریزی (planning) در مقابل برنامه‌ریزی مجدد (replanning)

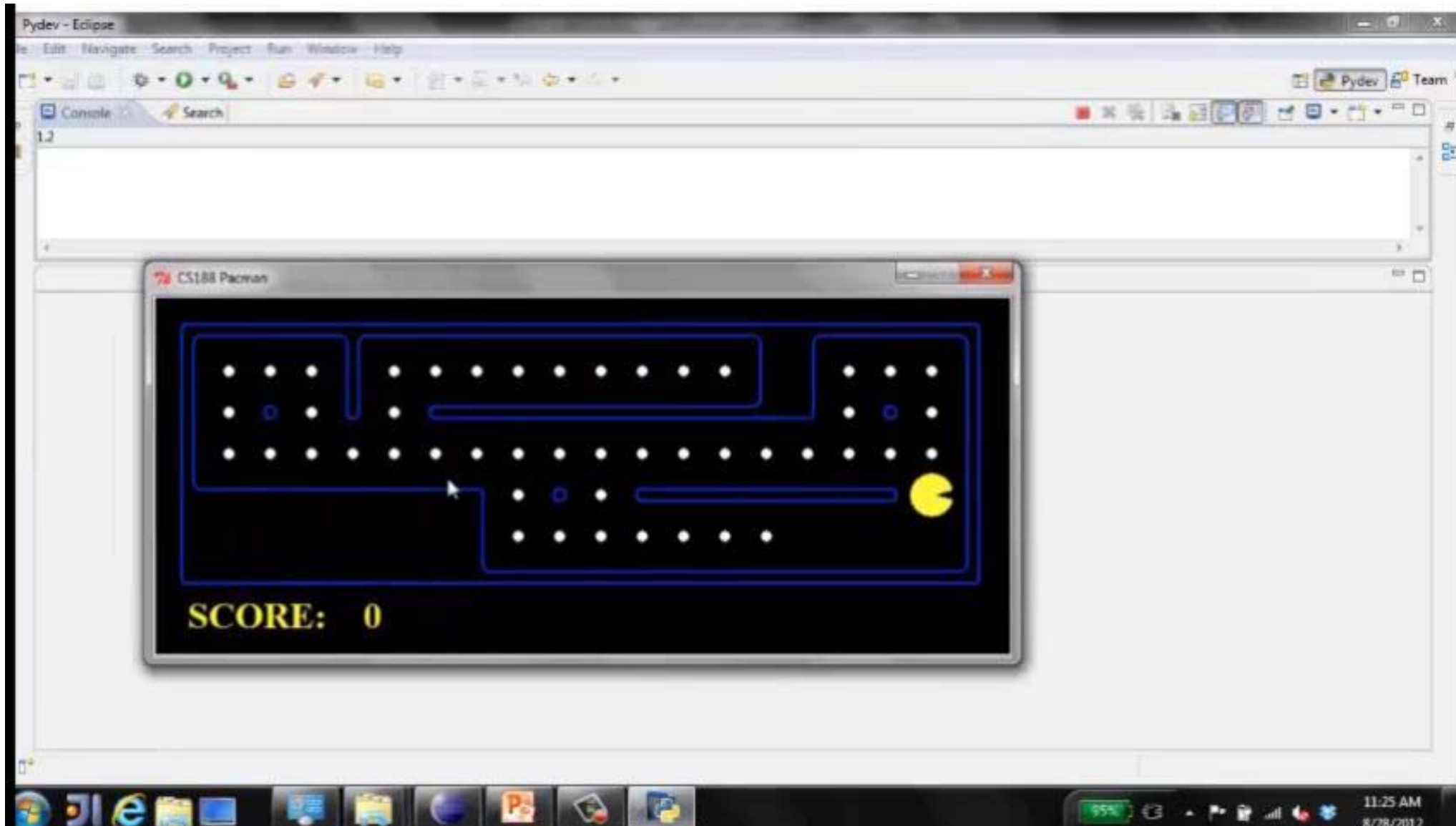

ویدیوی دموی پک من برنامه ریزی مجدد

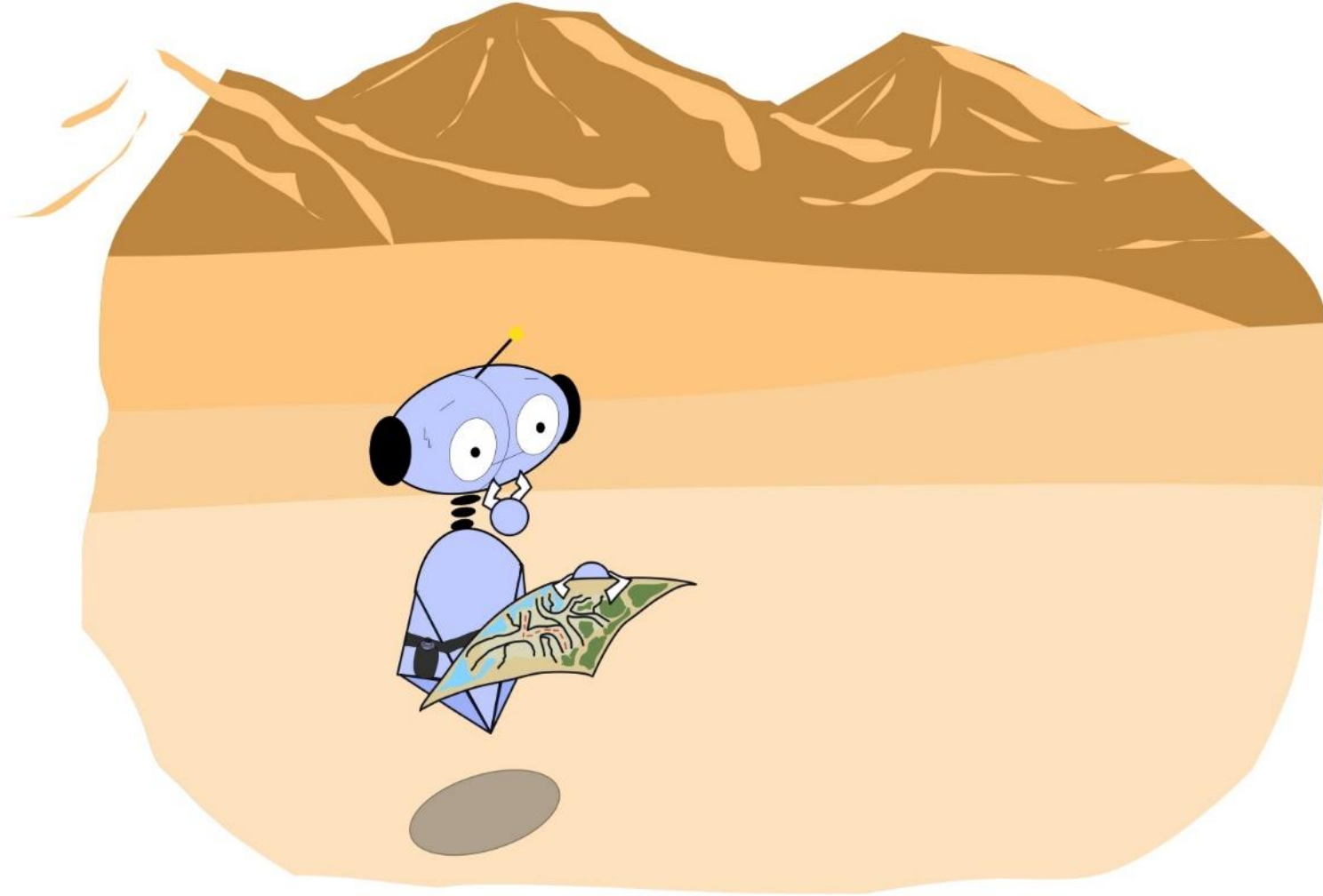

ویدیوی دمووی پک من مغز متفکر

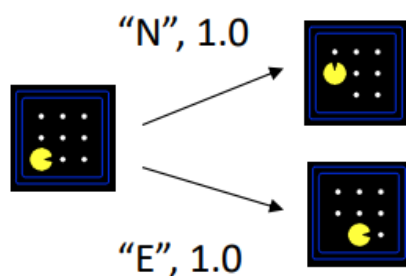
مسئله جستجو

مسائل جستجو (Search problems)

- یک مسالهی جستجو شامل موارد زیر است:

- فضای حالت (state space)

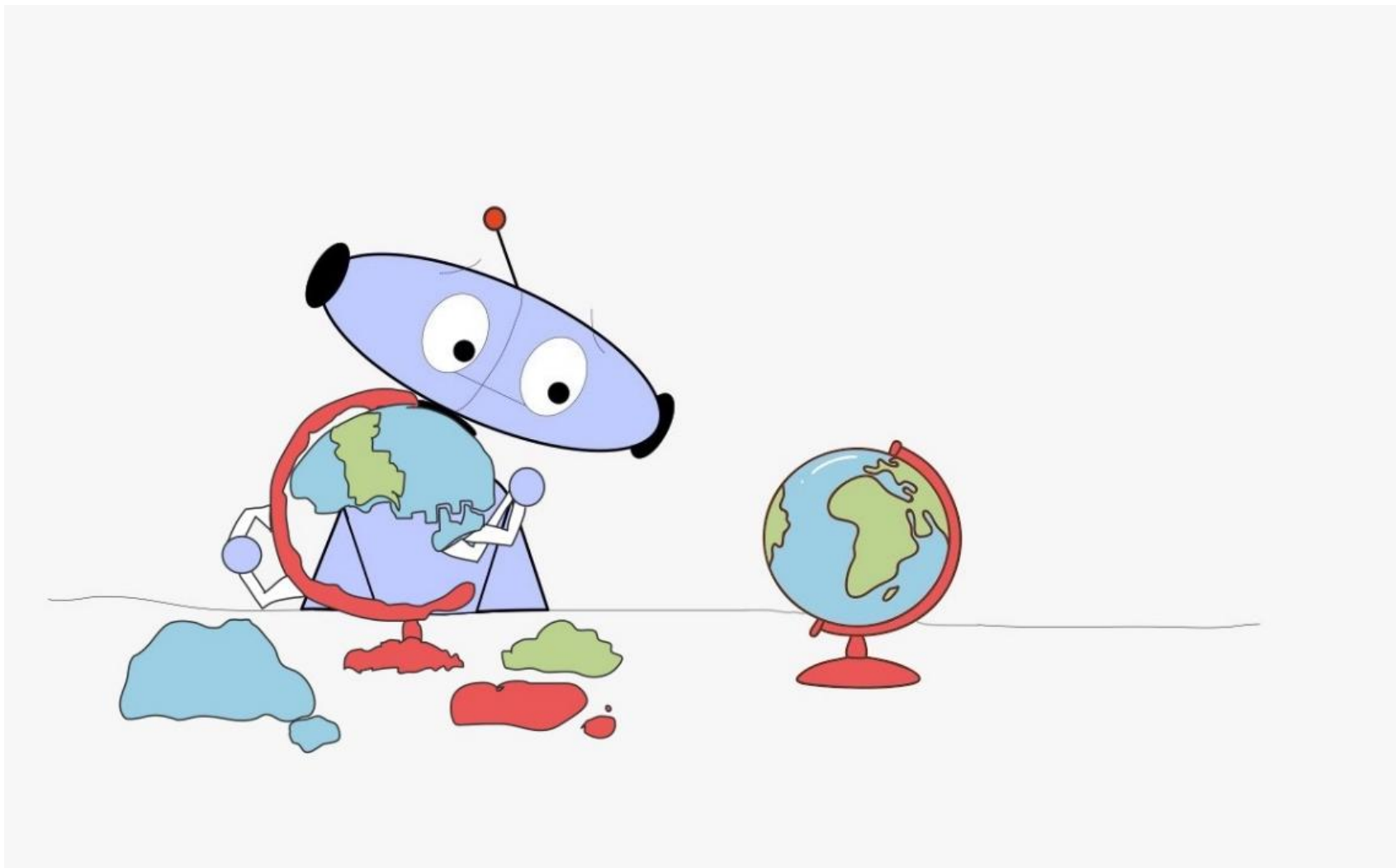

- تابع پسین (successor function)، (با اقدامات و هزینه‌ها)

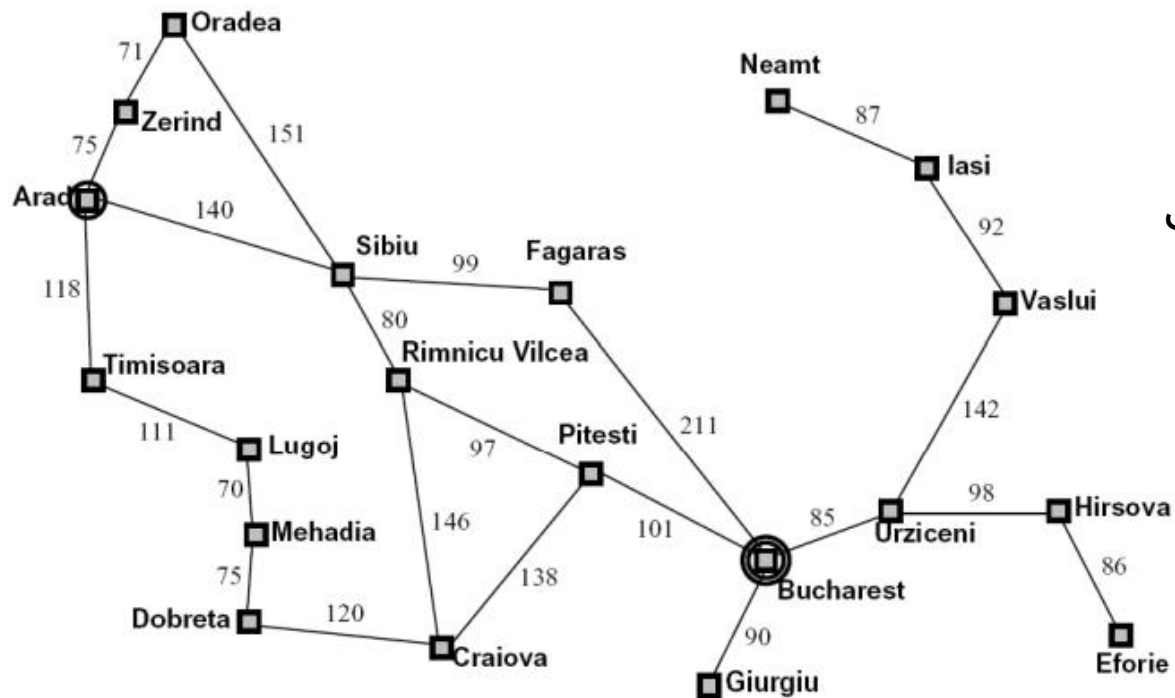
- حالت شروع و آزمون هدف

- یک راه حل (solution) مجموعه‌ای از اقدامات (برنامه‌ریزی) است که حالت شروع را به حالت هدف تبدیل می‌کند

مسائل جستجو مبتنی بر مدل هستند

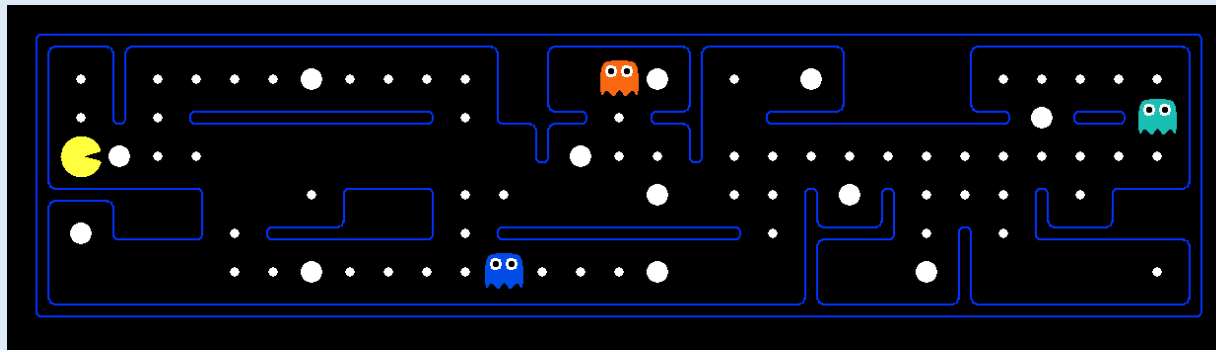
مثال: مسافرت در رومانی

- فضای حالت
- شهرها
- تابع پسین
- جاده‌ها: به شهر مجاور بروید با هزینه = مسافت
- حالت شروع
- شهر آراد
- تست هدف
- آیا حالت == بخارست است؟
- راه حل؟

فضای حالت چیست؟

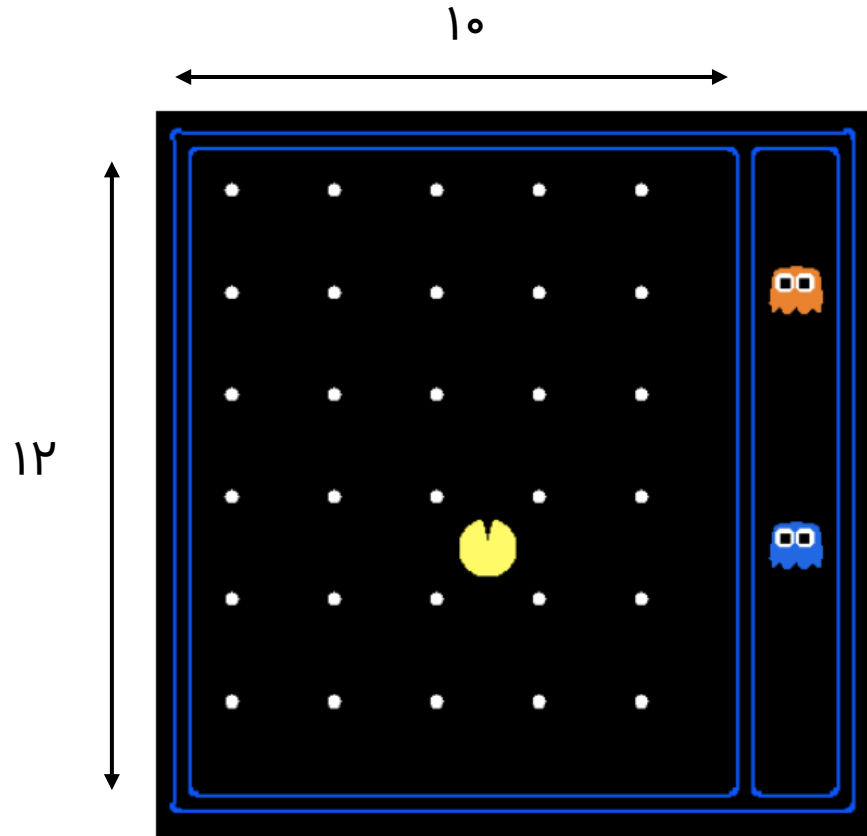
حالت جهان (world state) شامل تمامی جزئیات محیط است

حالت جستجو (search state) فقط جزئیات مورد نیاز برای برنامه‌ریزی را نگه می‌دارد (انتزاع)

- مساله: مسیریابی
  - حالات: مکان (X, Y)
  - اقدامات: شمال، جنوب، شرق، غرب
  - تابع پسین: فقط مکان به روزرسانی شود
  - آزمون هدف: پایان (x,y) باشد
- مساله: خوردن همه نقطه‌ها
  - حالات: $\{(X, Y), \text{حالت بولی نقطه‌ها}\}$
  - اقدامات: شمال، جنوب، شرق، غرب
  - تابع پسین: بروزرسانی مکان و شاید بولی یک نقطه
  - آزمون هدف: false بودن بولی همه نقاط

اندازه‌ی فضای حالت

- حالت جهان:

- مکان‌های عامل: ۱۲۰
- تعداد غذا: ۳۰
- مکان روح‌ها: ۱۲
- جهت عامل: شمال، جنوب، شرق، غرب

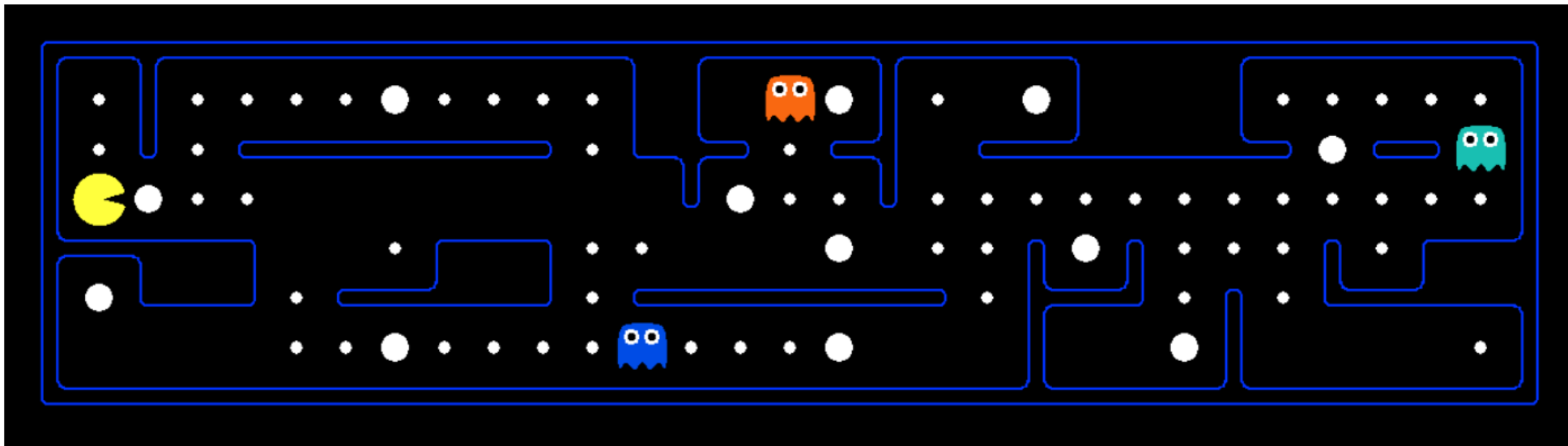
- چه تعداد حالت؟

- حالت جهان؟ $4 \times 12 \times 2 \times 30 = 120 \times 2$

- حالت‌های مسیریابی؟ ۱۲۰

- حالت‌های خوردن همه نقطه‌ها؟ $120 \times 2 \times 30$

آزمونک: گذرگاه امن

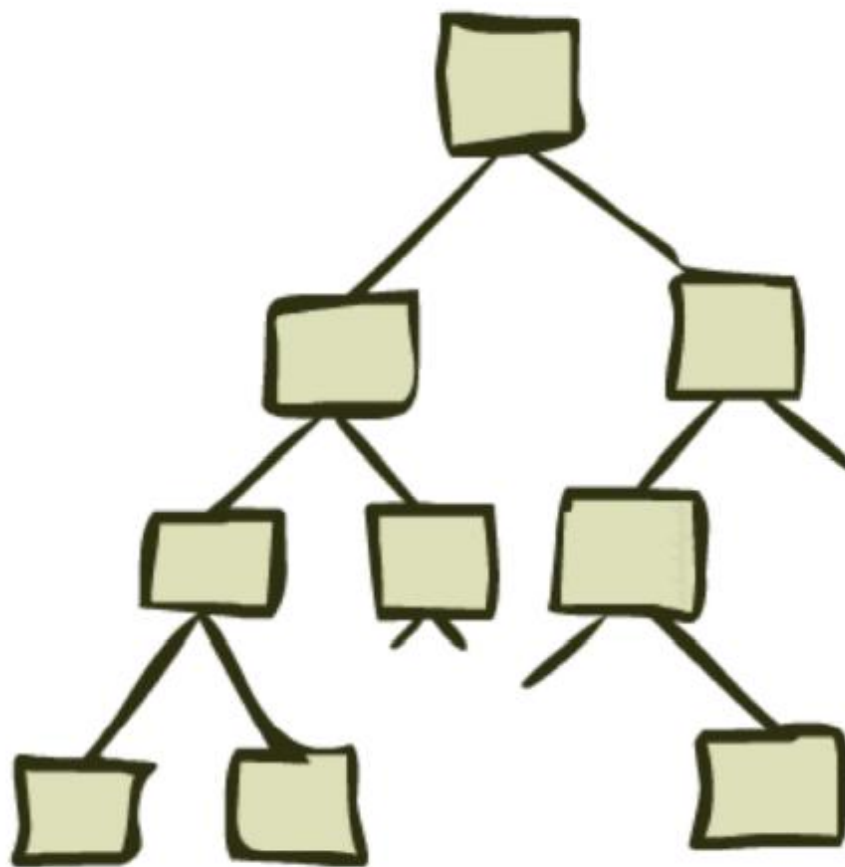

- مساله: تمام نقاط را بخورید در حالی که ارواح را همیشه ترسانده‌اید.
- فضای حالت باید چه چیزی را مشخص کند؟

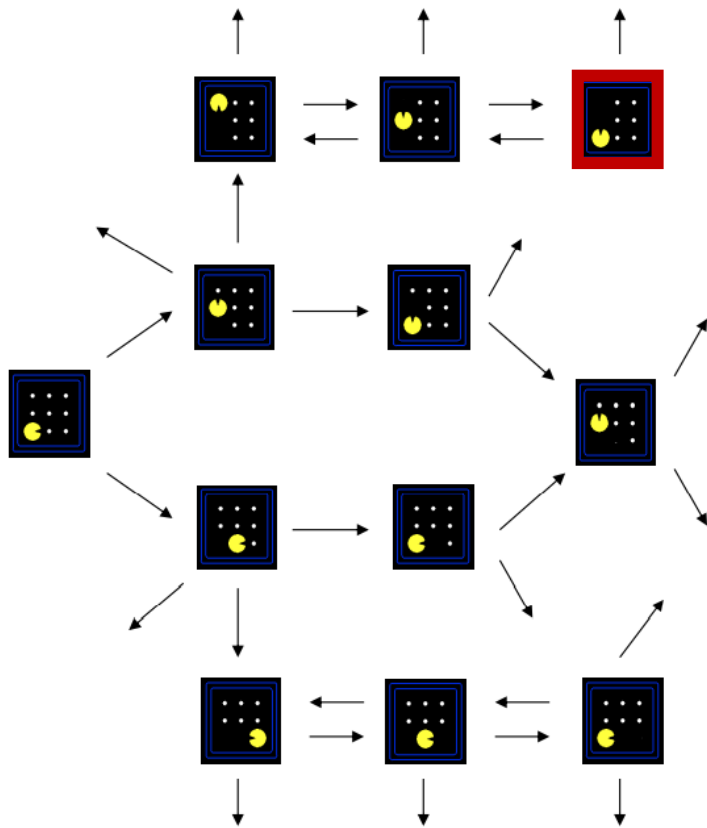
(موقعیت عامل، بولی‌های نقطه‌ای، بولی‌های قرص قدرت، زمان ترس باقیمانده)

گراف فضای حالات و درخت جستجو

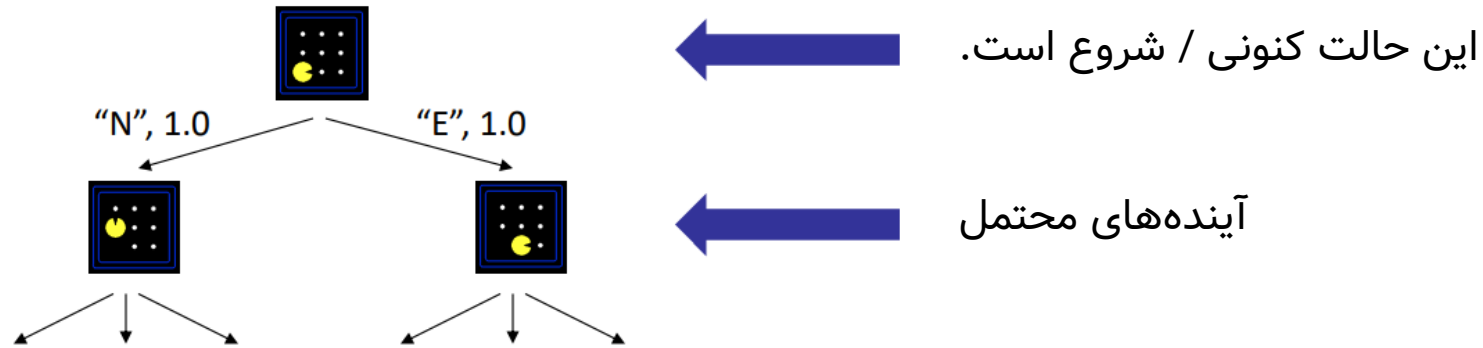

گراف فضای حالت

- گراف فضای حالت: نمایش ریاضیاتی یک مسئله جستجو
  - گره‌ها پیکربندی جهان را نشان می‌دهند (خلاصه‌شده)
  - یال‌ها نشان دهنده پسین‌ها هستند (نتایج اعمال)
  - آزمون هدف مجموعه‌ای از گره‌های هدف است (شاید فقط یک گره باشد)
- در گراف فضای حالت، هر حالت فقط یک بار رخ می‌دهد!
- ما به ندرت می‌توانیم این نمودار را کامل در حافظه بسازیم (خیلی بزرگ است)، اما این یک ایده قابل استفاده است.
- در گراف جستجو با انتخاب یک گره نمی‌توان مسیر دستیابی یکتا از گره ریشه به آن گره را تعیین کرد

درخت‌های جستجو

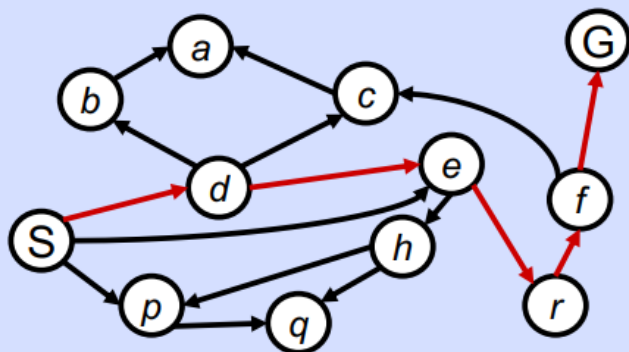

• درخت جستجو:

- درخت «چه می‌شد اگر (what if)» از برنامه‌ها و نتایج آن‌ها
- حالت شروع گره ریشه است
- فرزندان نشان‌دهنده پسین‌ها
- گره‌ها حالت‌ها را نشان می‌دهند، اما مطابق با **برنامه**‌هایی هستند که به آن حالت‌ها دست می‌یابند
- **برای اکثر مسائل، ما هرگز نمی‌توانیم کل درخت را بسازیم** (حتی از گراف جستجو هم بزرگ‌تر است!)

گراف فضای حالت در مقابل درخت‌های جستجو

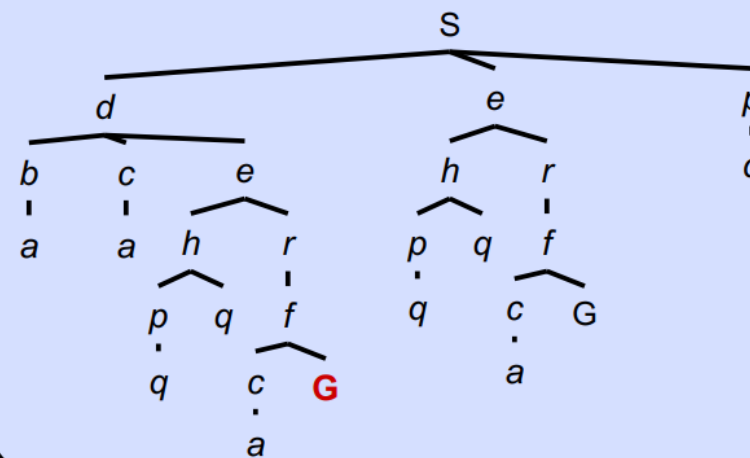
State Space Graph

هر گره در درخت جستجو
یک مسیر کامل در نمودار
فضای حالت است.

ما هر دو را بنا به تقاضا و تا
حد امکان کوچکتر می‌سازیم.

Search Tree

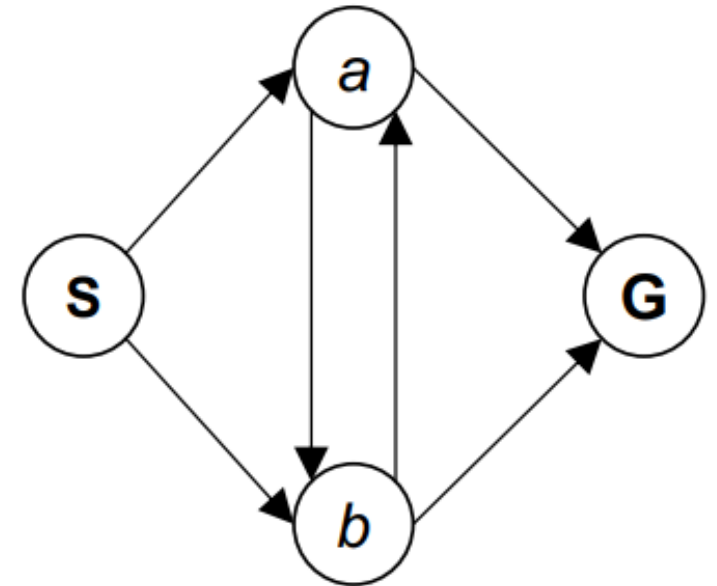

گراف فضای حالت در مقابل درخت‌های جستجو

اندازه درخت جستجو چقدر است؟
(با فرض شروع از حالت S)

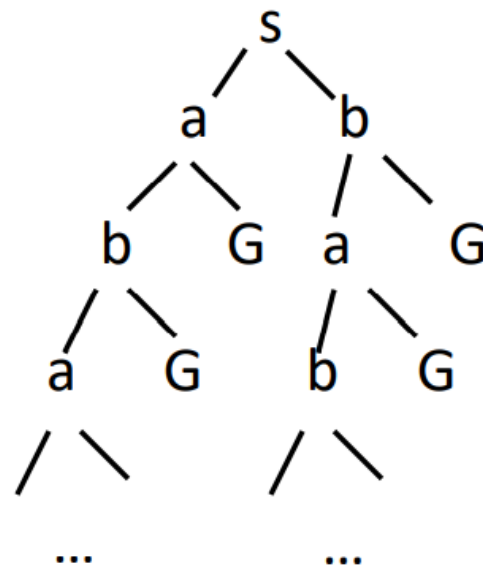

این گراف 4 حالت را در نظر
بگیرید.

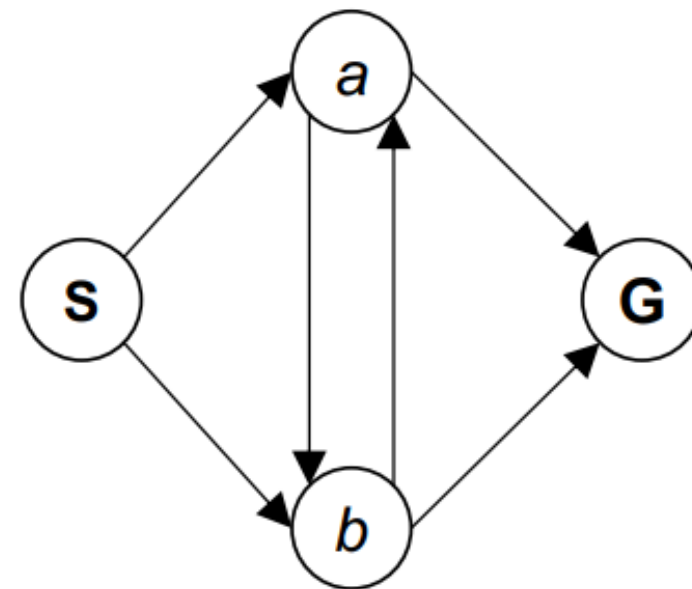

گراف فضای حالت در مقابل درخت‌های جستجو

اندازه درخت جستجو چقدر است؟
(با فرض شروع از حالت S)

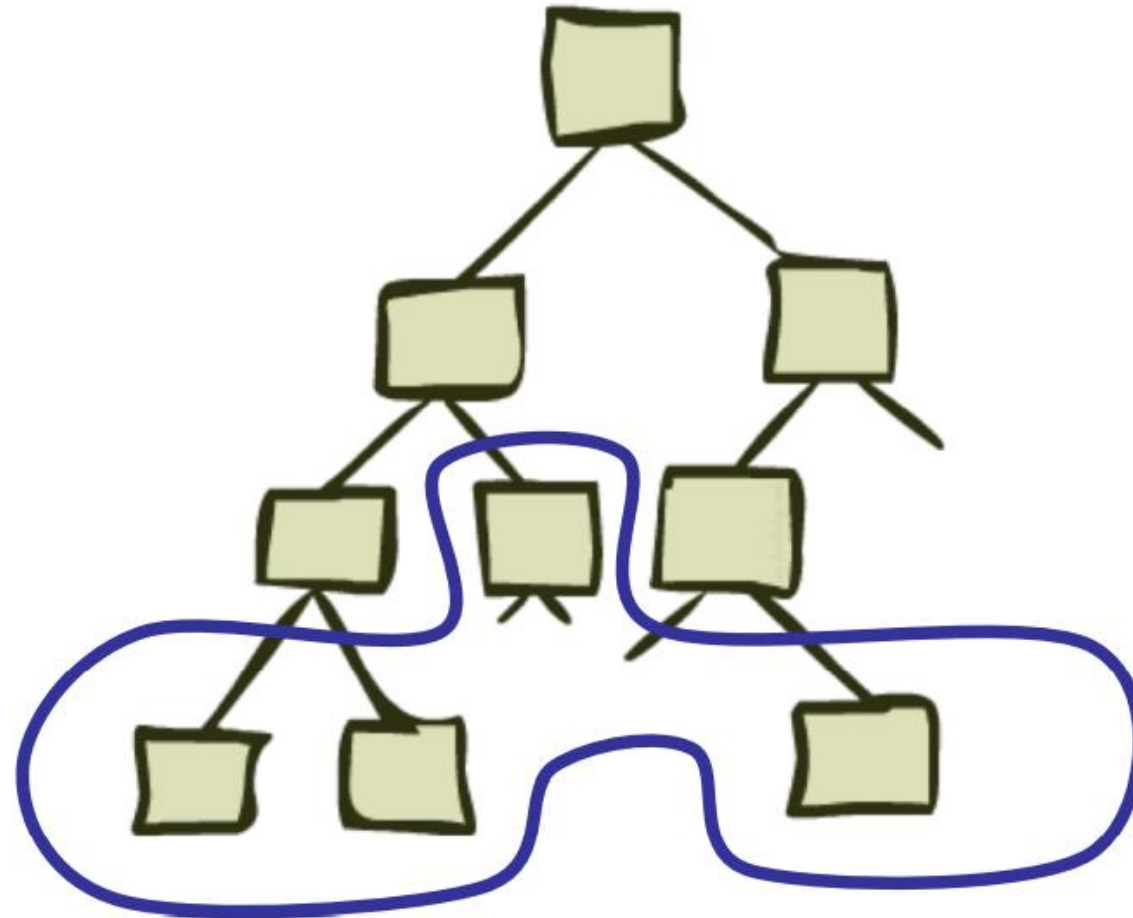

این گراف 4 حالت را در نظر
بگیرید.

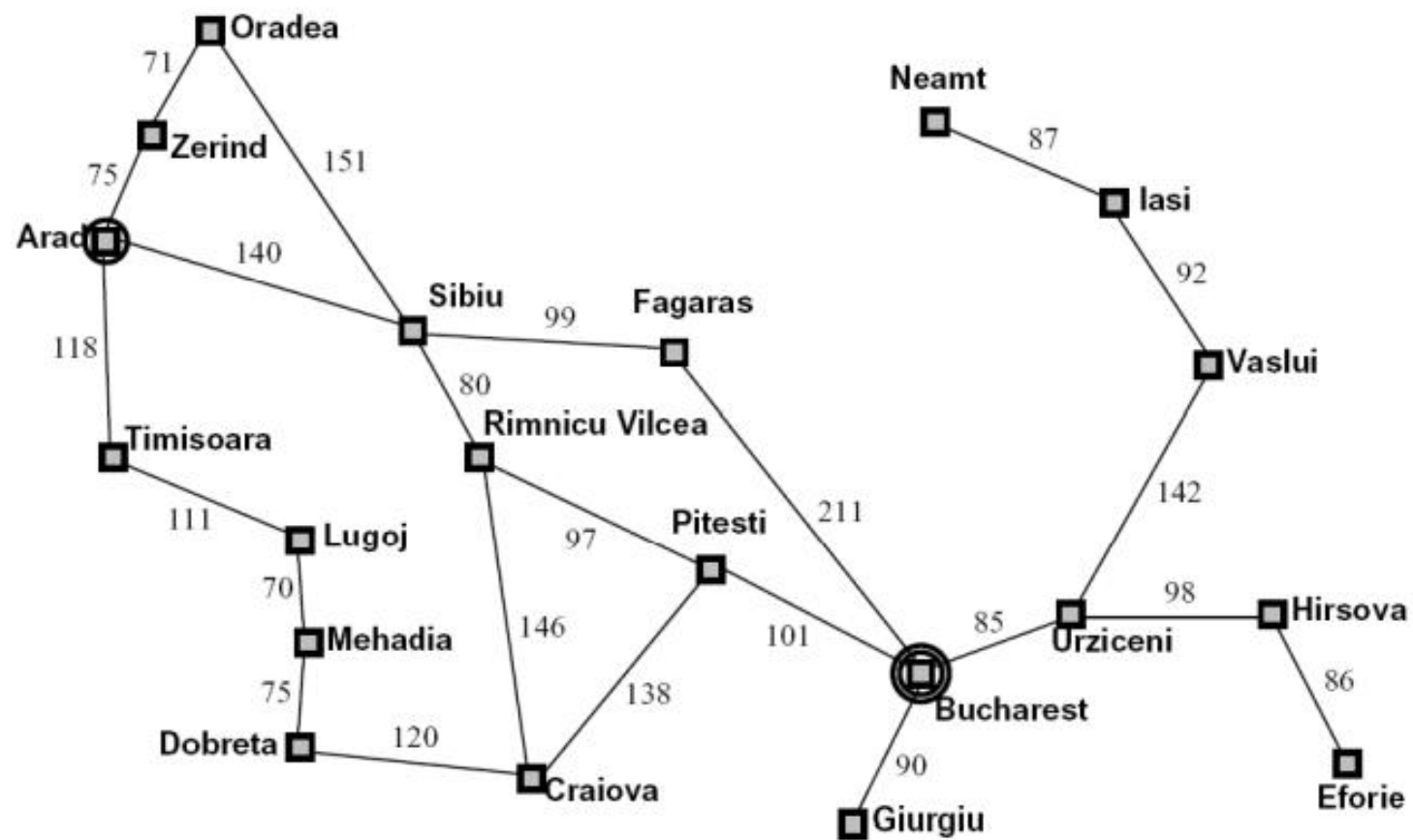

نکته مهم: تعداد زیادی ساختار تکراری در درخت جستجو!

جستجوی درختی

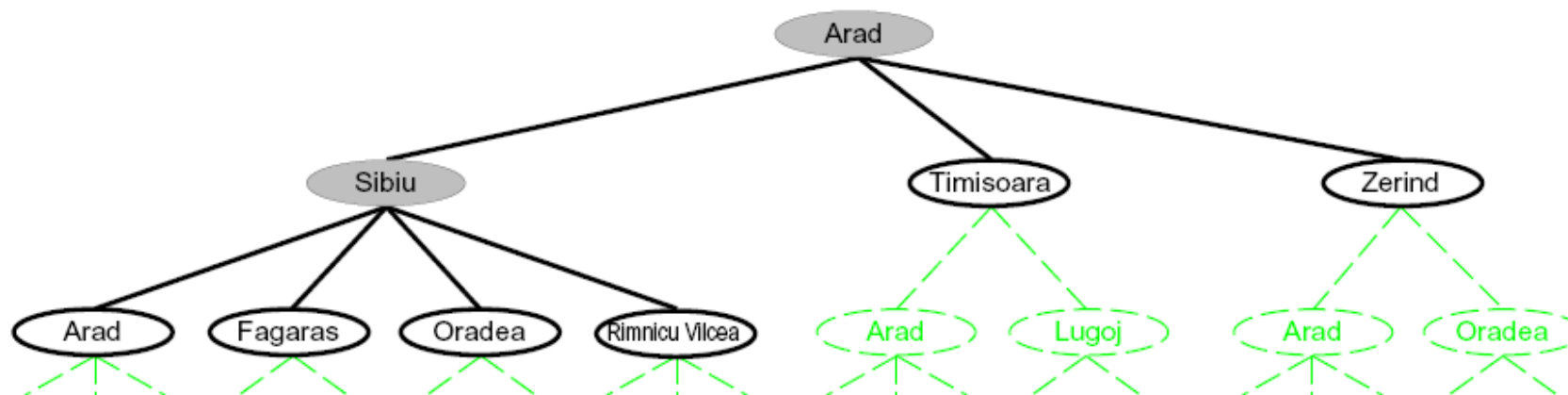

مثال جستجو: رومانی

جستجو با درخت جستجو

• جستجو:

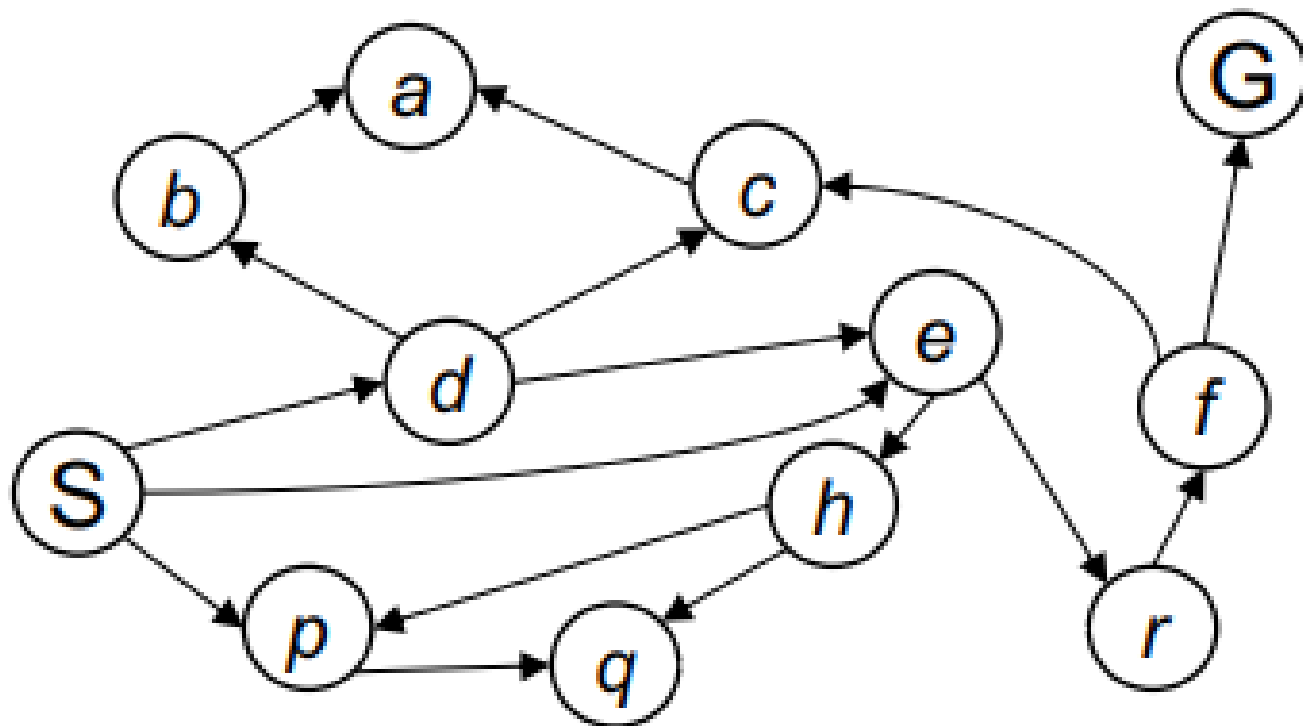
- بسط برنامه‌ریزی‌های بالقوه (گره‌های درخت)
- لیست حاشیه (fringe) از برنامه‌ریزی‌های جزئی در دست بررسی را در حافظه نگهدارید
- سعی کنید تا حد امکان تعداد کمتری از گره‌های درختی را بسط دهید

جستجو با درخت جستجو

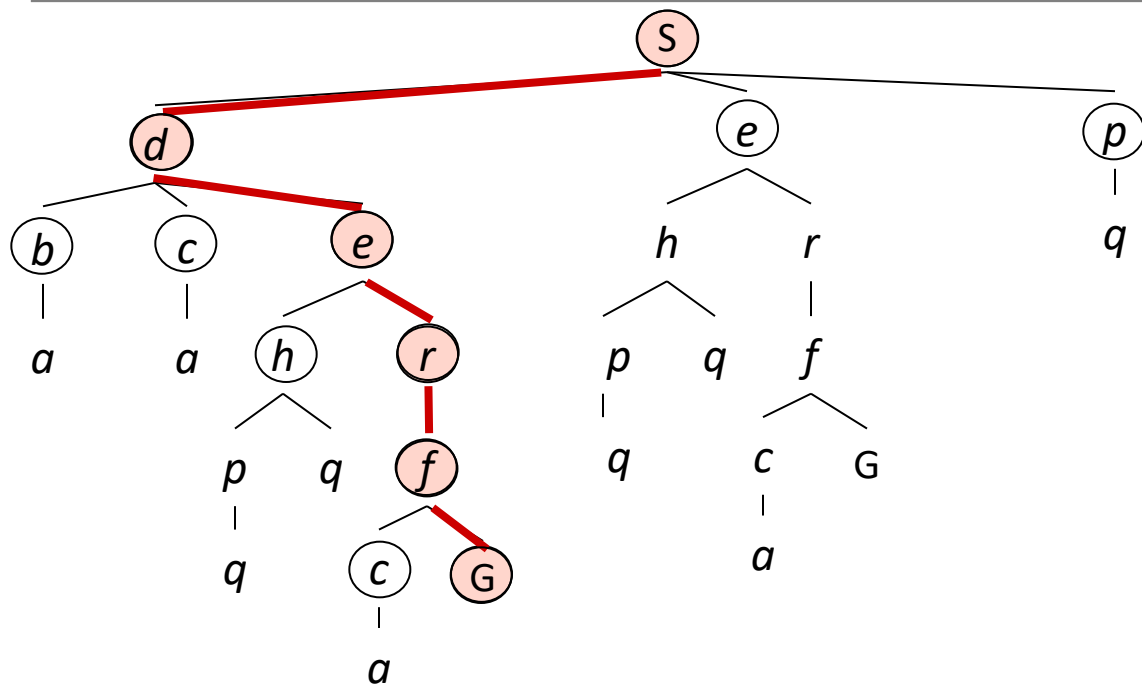
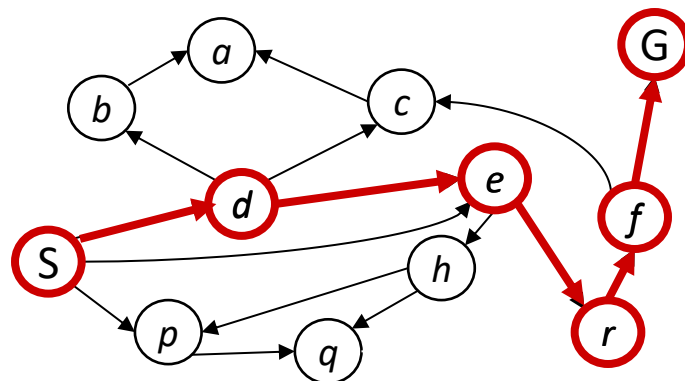
```
function TREE-SEARCH(problem, strategy) returns a solution, or failure
  initialize the search tree using the initial state of problem
  loop do
    if there are no candidates for expansion then return failure
    choose a leaf node for expansion according to strategy
    if the node contains a goal state then return the corresponding solution
    else expand the node and add the resulting nodes to the search tree
  end
```

- ایده‌های مهم:
  - لیست حاشیه
  - بسط دهی (expansion)
  - استراتژی بسط دهی (*strategy*)
- سوال اصلی: کدام گره‌های لیست حاشیه را بسط (expand) دهیم؟

مثال: جستجو درختی

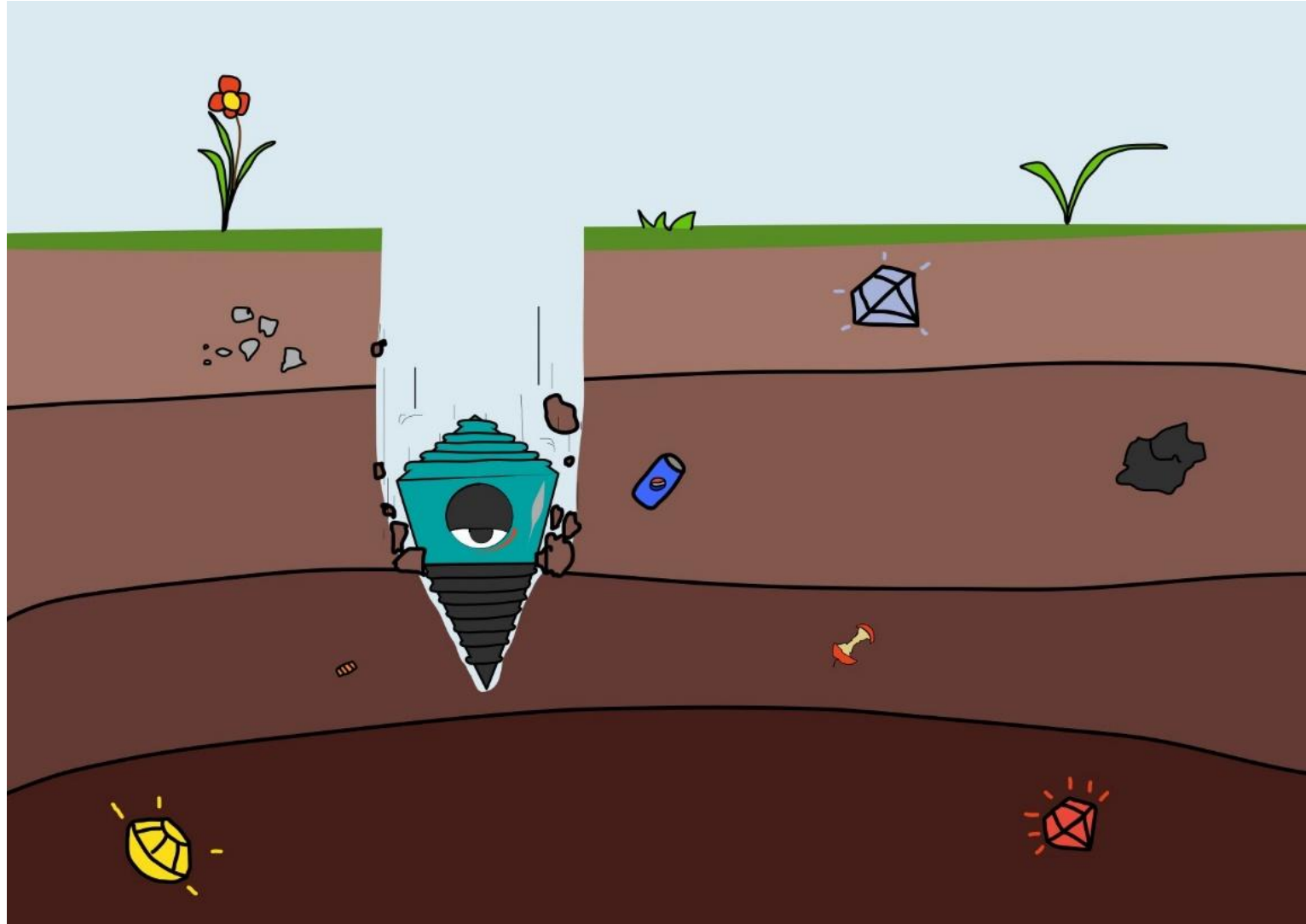

مثال: جستجو درختی

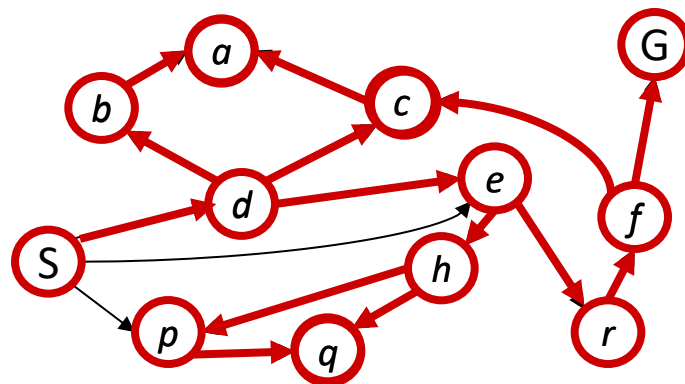

~~s~~
~~s → d~~
s → e
s → p
s → d → b
s → d → c
~~s → d → e~~
s → d → e → h
~~s → d → e → r~~
~~s → d → e → r → f~~
s → d → e → r → f → c
~~s → d → e → r → f → G~~

جستجوی اول عمق (DFS)

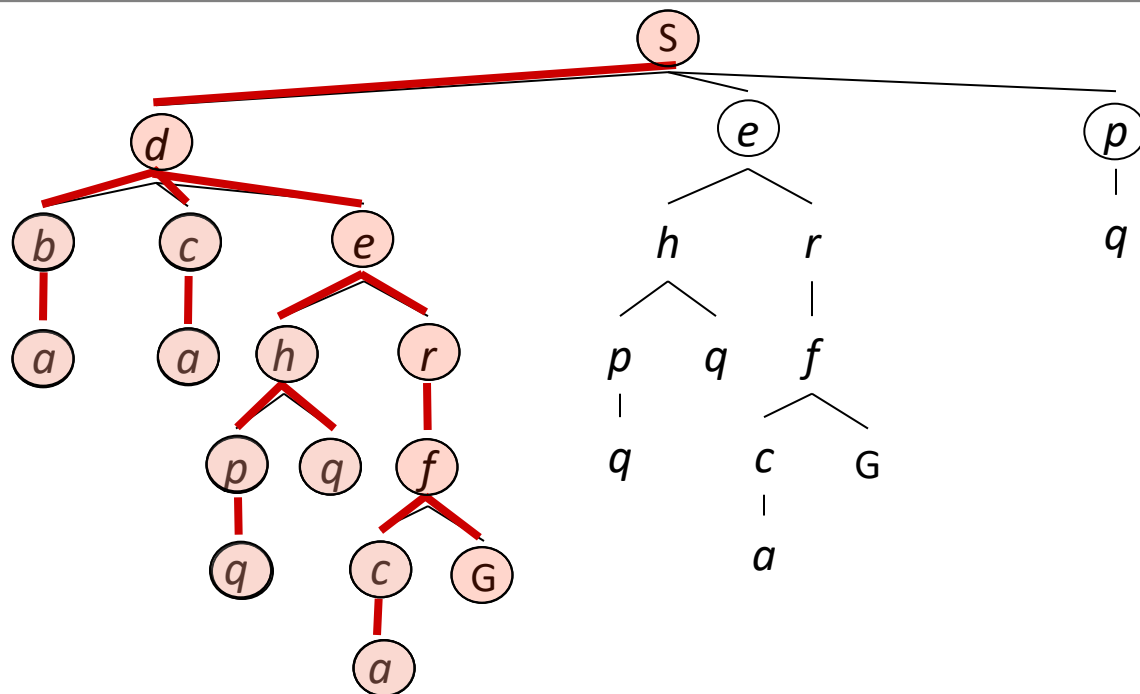

جستجوی اول عمق (DFS)

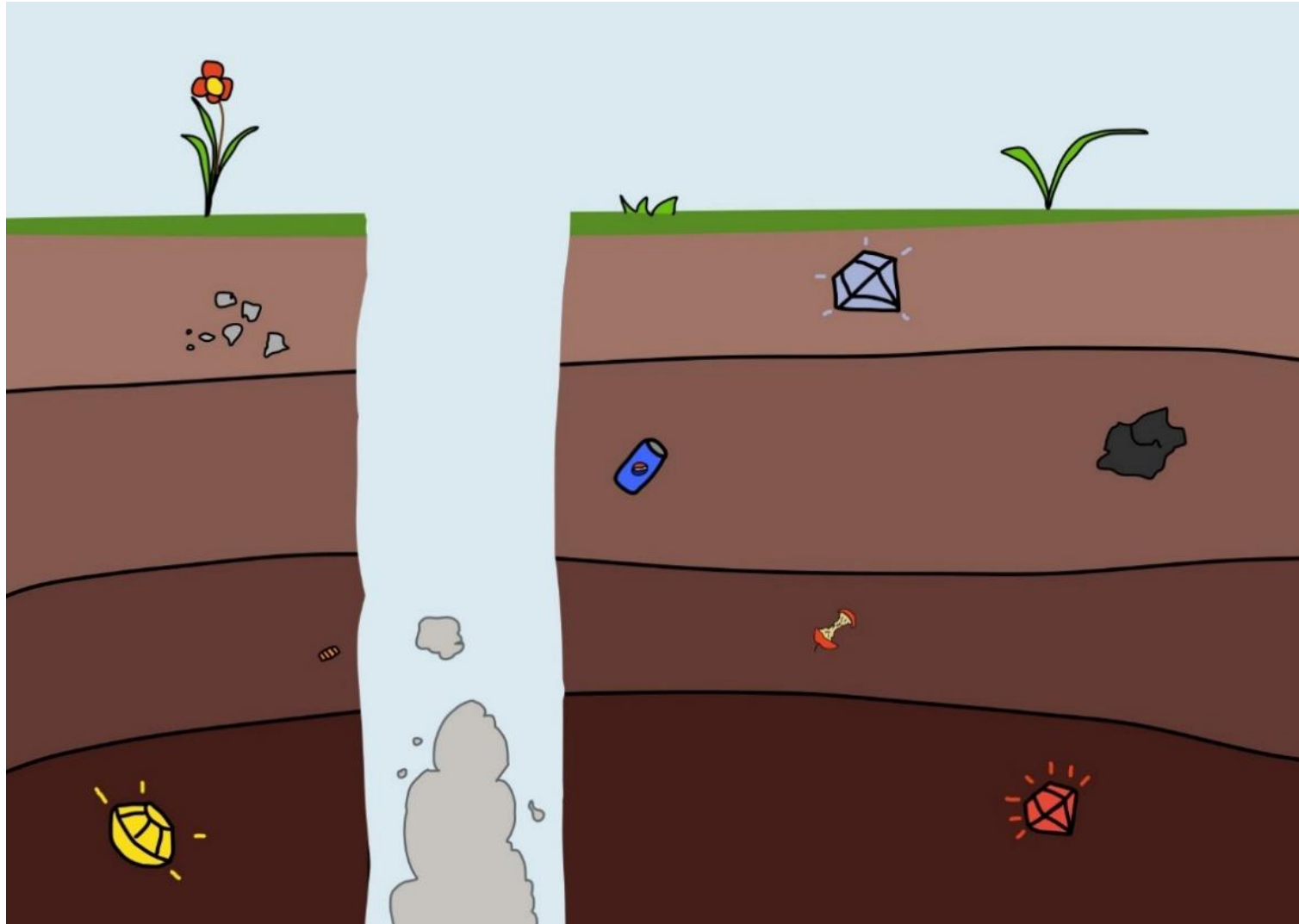

استراتژی:
ابتدا عمیق‌ترین گره را بسط دهید.

پیاده‌سازی:
Fringe یک پشته LIFO است.

ویژگی‌های الگوریتم جستجو

ویژگی‌های الگوریتم جستجو

- کامل بودن (complete): تضمین می‌کند که اگر راه‌حلی وجود داشته باشد آن را پیدا کند.
- بهینه (optimal): تضمین می‌کند که مسیر با کمترین هزینه را پیدا کند.

- پیچیدگی زمانی؟

- پیچیدگی فضا؟

- کاریکاتور درخت جستجو:

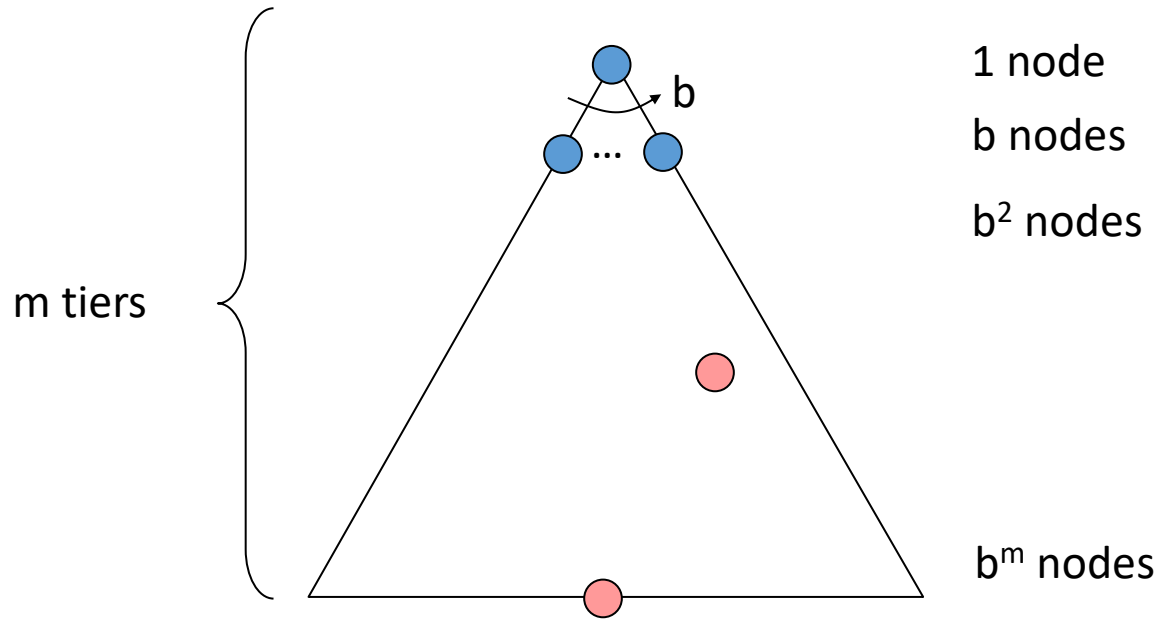
- b ضریب انشعاب

- m حداکثر عمق

- راه‌حل‌ها در اعماق مختلف

- تعداد گره‌ها در کل درخت:

- $1 + b + b^2 + \dots + b^m = O(b^m)$

ویژگی‌های جستجوی اول عمق (DFS)

- DFS چه گره‌هایی را بسط می‌دهد؟

- برخی از پیشوندهای سمت چپ درخت
- می‌تواند کل درخت را پیمایش کند (به شرط عمق محدود)
- اگر m متناهی باشد، جستجو $O(b^m)$ زمان می‌برد

- لیست حاشیه چه اندازه فضا اشغال می‌کند؟

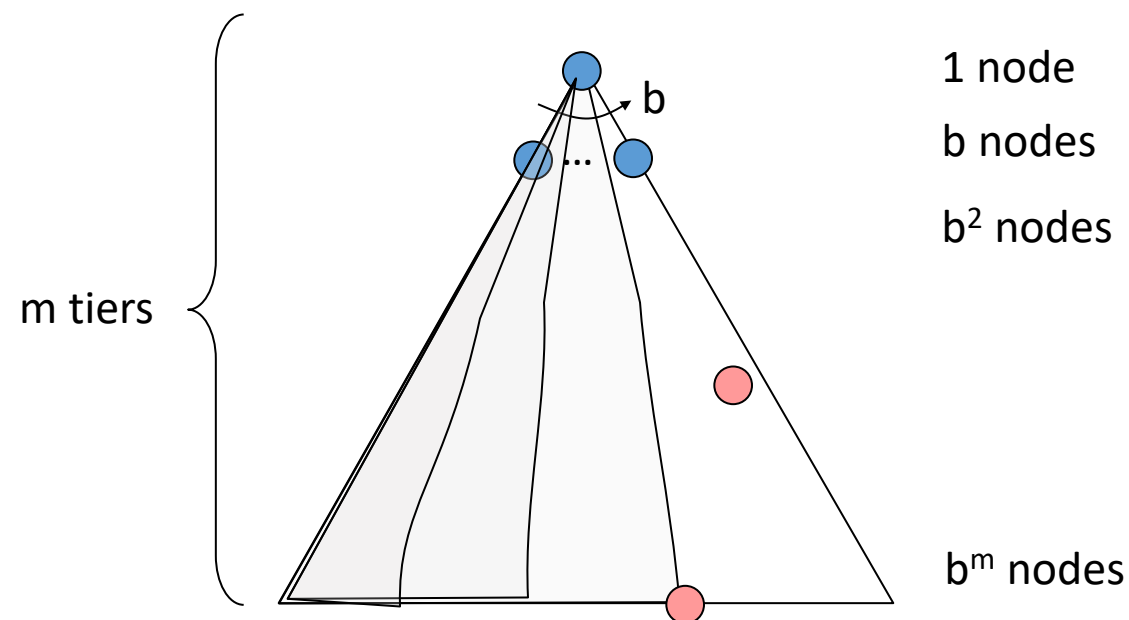
- فقط گره‌های خواهربرادر (siblings) در مسیر ریشه‌ی درخت را شامل می‌شود، بنابراین $O(bm)$

- آیا کامل است؟

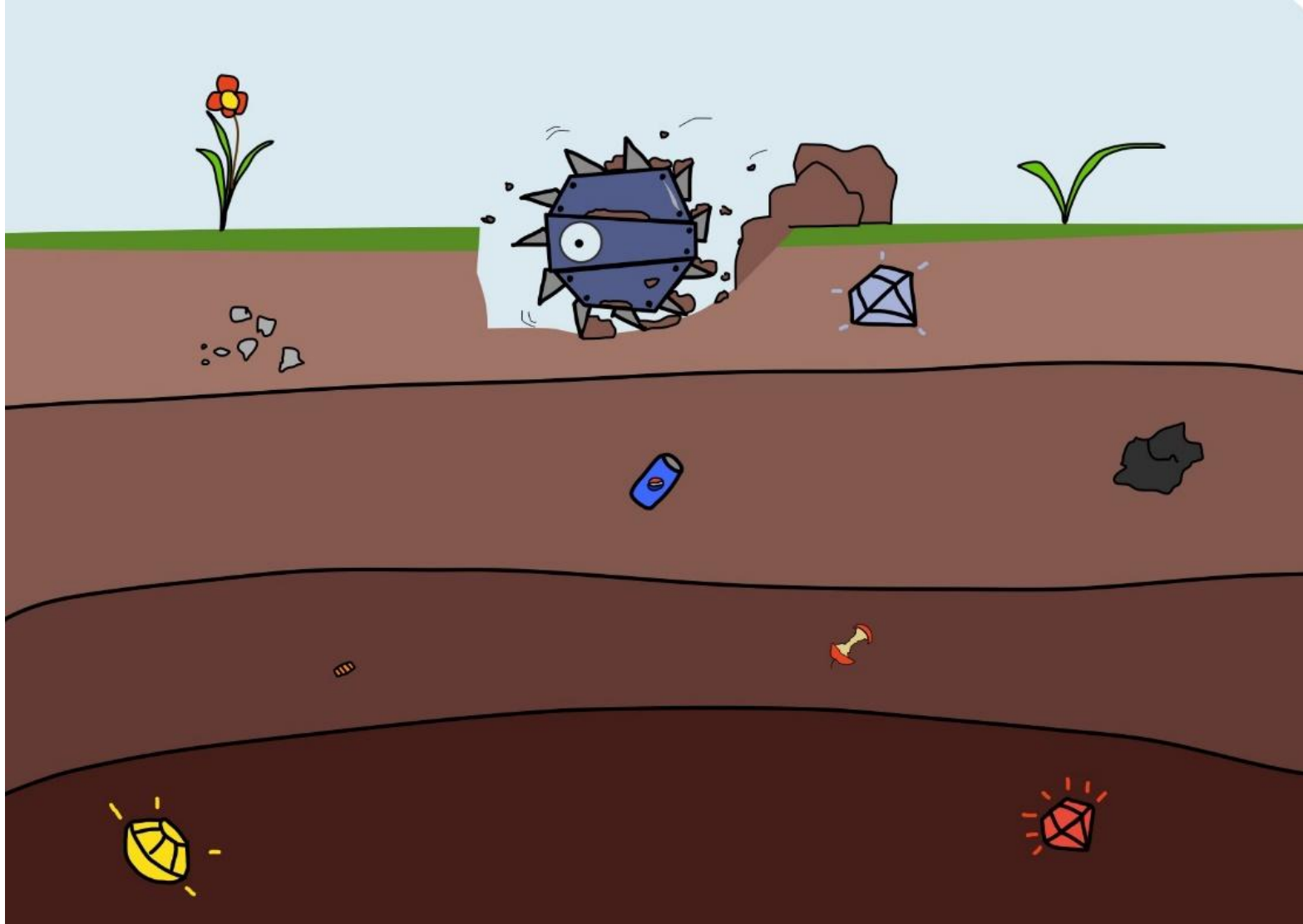
- m می‌تواند بینهایت باشد، بنابراین فقط در صورتی که از دورها جلوگیری کنیم (در ادامه بیشتر توضیح داده می‌شود)

- آیا بهینه است؟

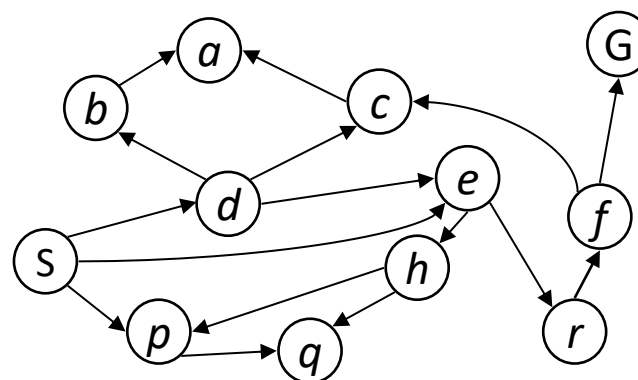
- خیر، بدون در نظر گرفتن عمق یا هزینه، "سمت چپ ترین" راه حل را پیدا می‌کند

جستجوی اول سطح (BFS)

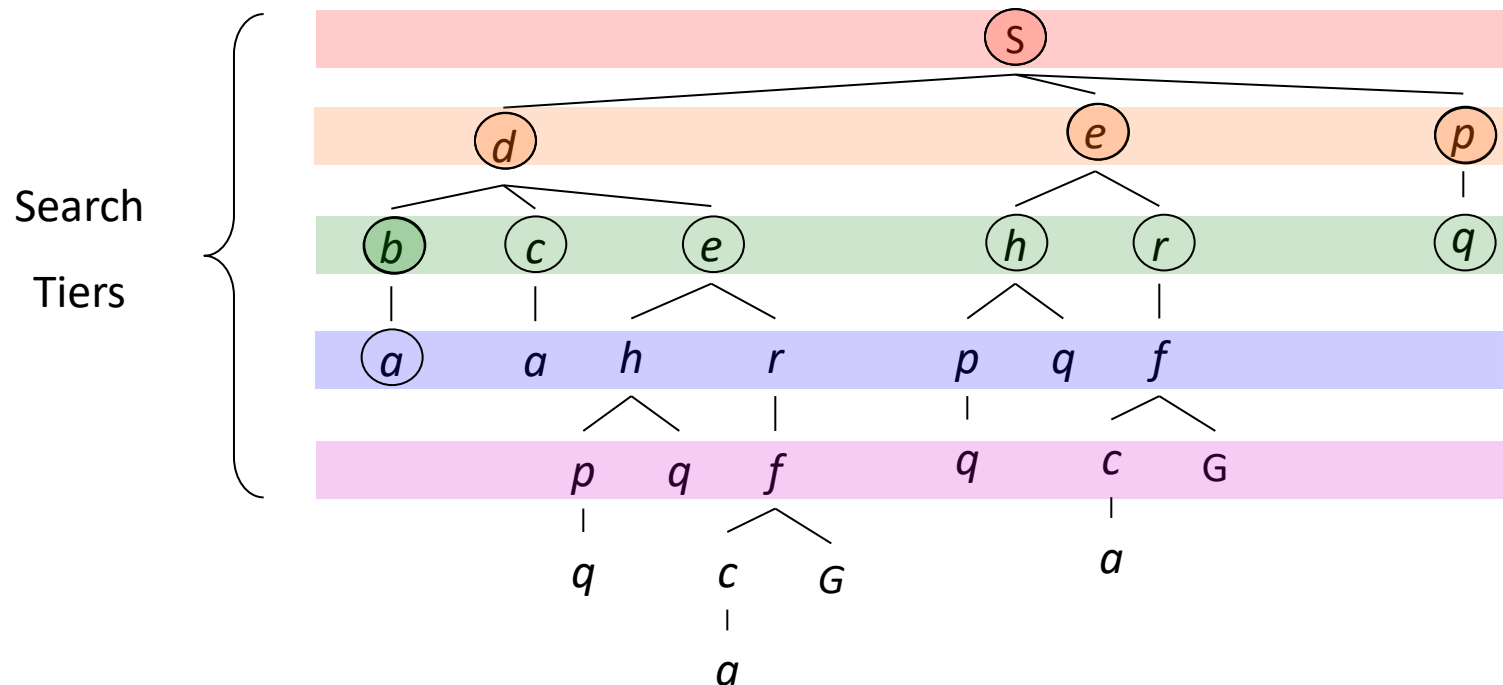

جستجوی اول سطح (BFS)

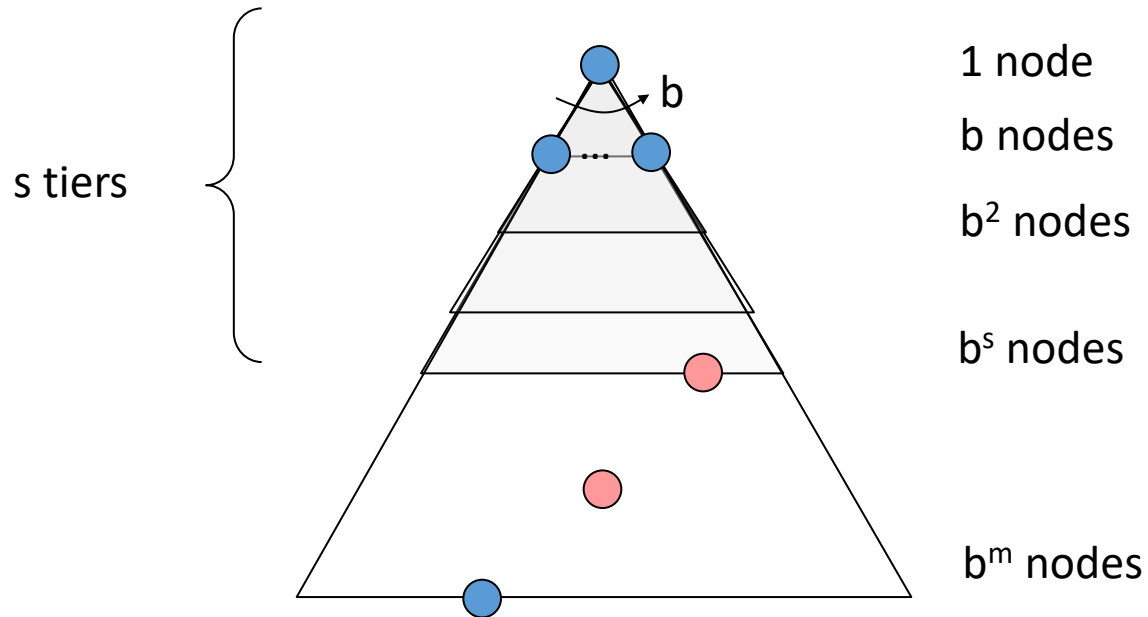

استراتژی:
ابتدا کم عمق ترین گره را بسط دهید.

پیاده سازی:
Fringe یک صف FIFO است.

ویژگی‌های جستجوی اول سطح (BFS)

- BFS چه گره‌هایی را بسط می‌دهد؟

- تمام گره‌های بالاتر از سطحی‌ترین راه‌حل را پردازش می‌کند
- فرض کنید کم عمق‌ترین راه‌حل در عمق S باشد
- جستجو $O(b^s)$ زمان می‌برد

- لیست حاشیه چه اندازه فضا اشغال می‌کند؟

- تقریباً آخرین ردیف در بر می‌گیرد، بنابراین $O(b^s)$

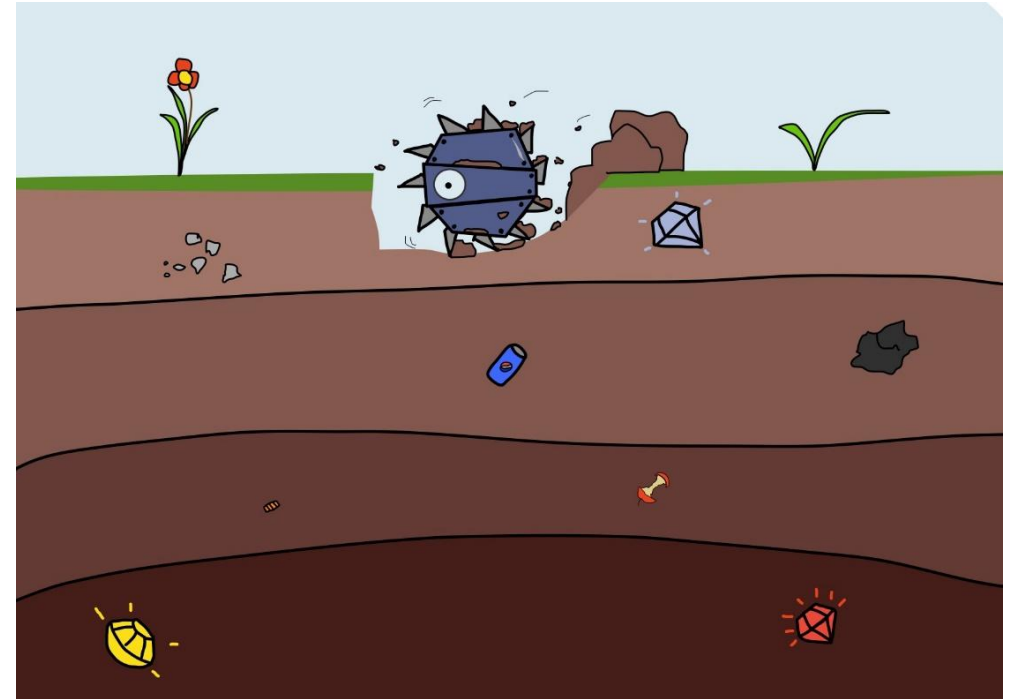
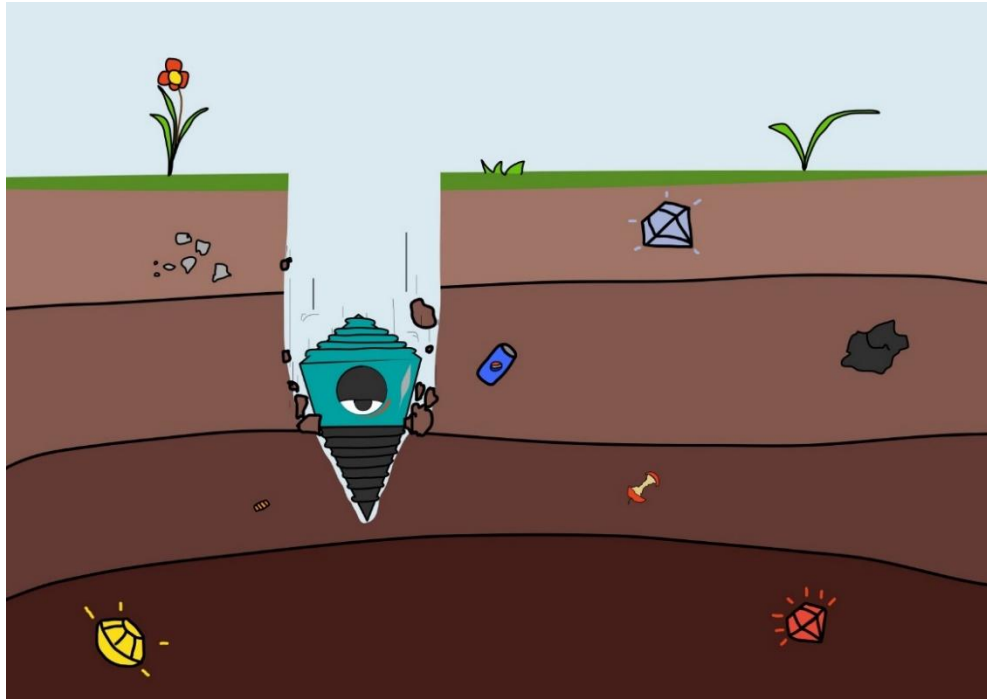
- آیا کامل است؟

- اگر راه‌حلی وجود داشته باشد s باید محدود باشد، بنابراین بله!

- آیا بهینه است؟

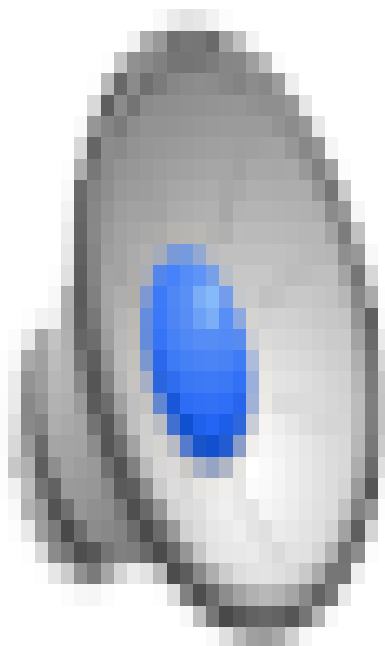
- فقط در صورتی که هزینه‌ها همه 1 باشد (در آینده بیشتر در مورد هزینه‌ها صحبت می‌شود)

تقابل BFS و DFS

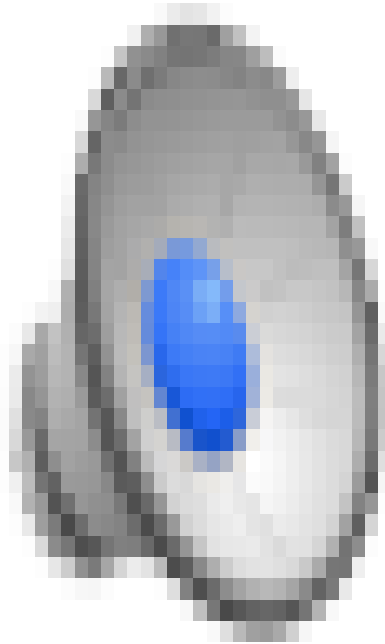
ویدیوی Demo Maze Water DFS/BFS (قسمت اول)

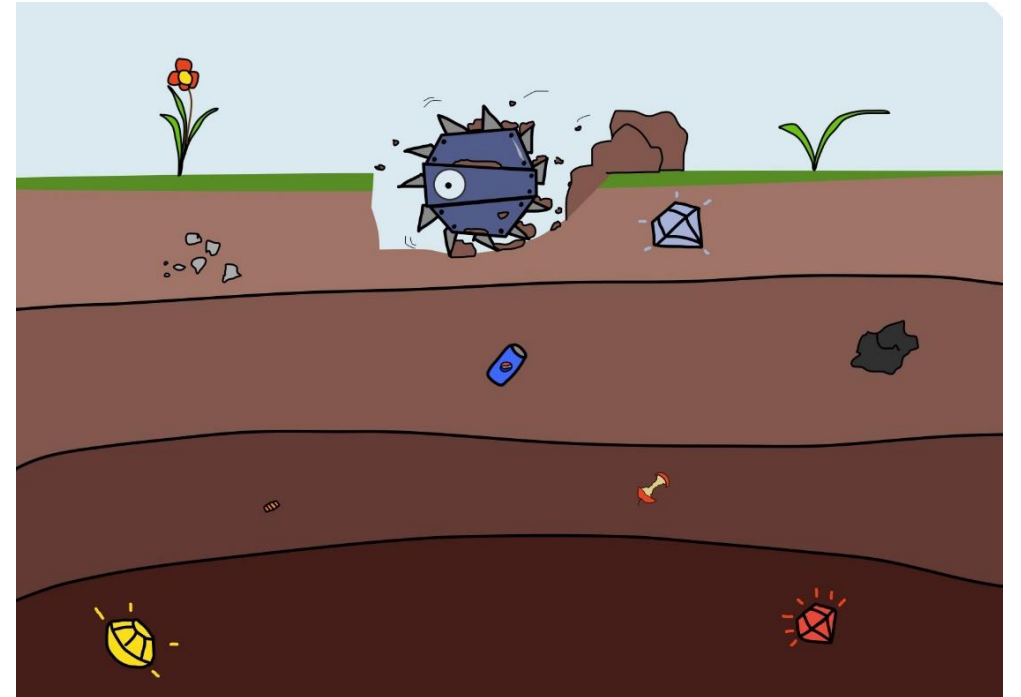
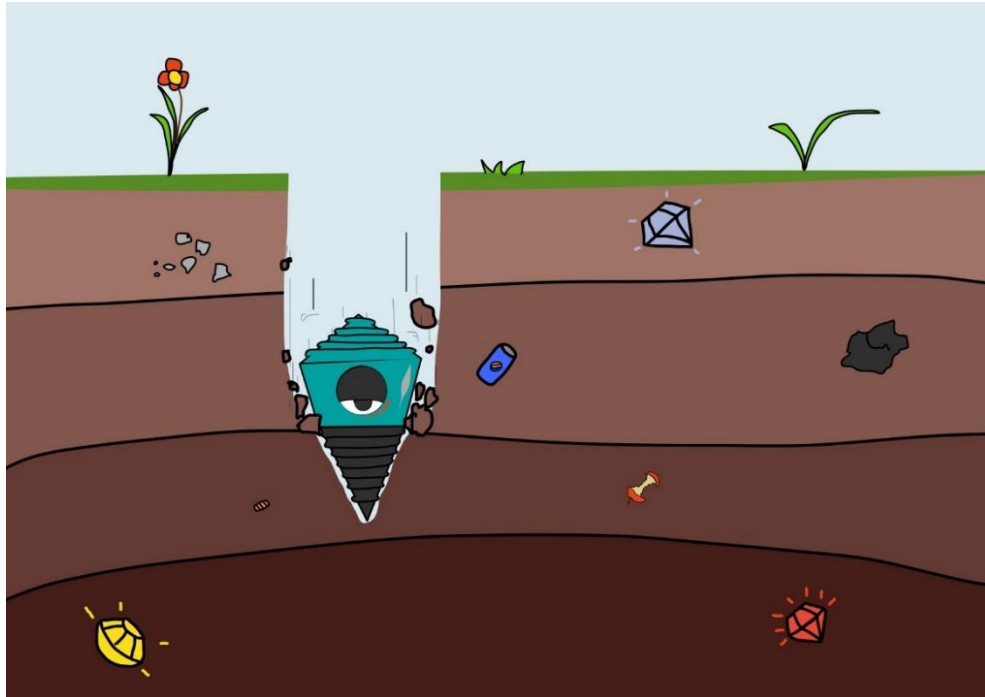
ویدیوی Demo Maze Water DFS/BFS (قسمت دوم)

آزمونک: تقابل DFS و BFS

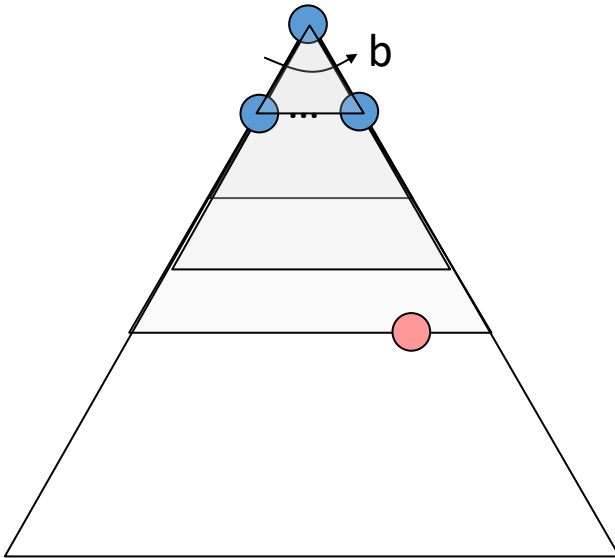
- چه زمانی BFS بهتر از DFS عمل می‌کند؟
- چه زمانی DFS بهتر از BFS عمل می‌کند؟

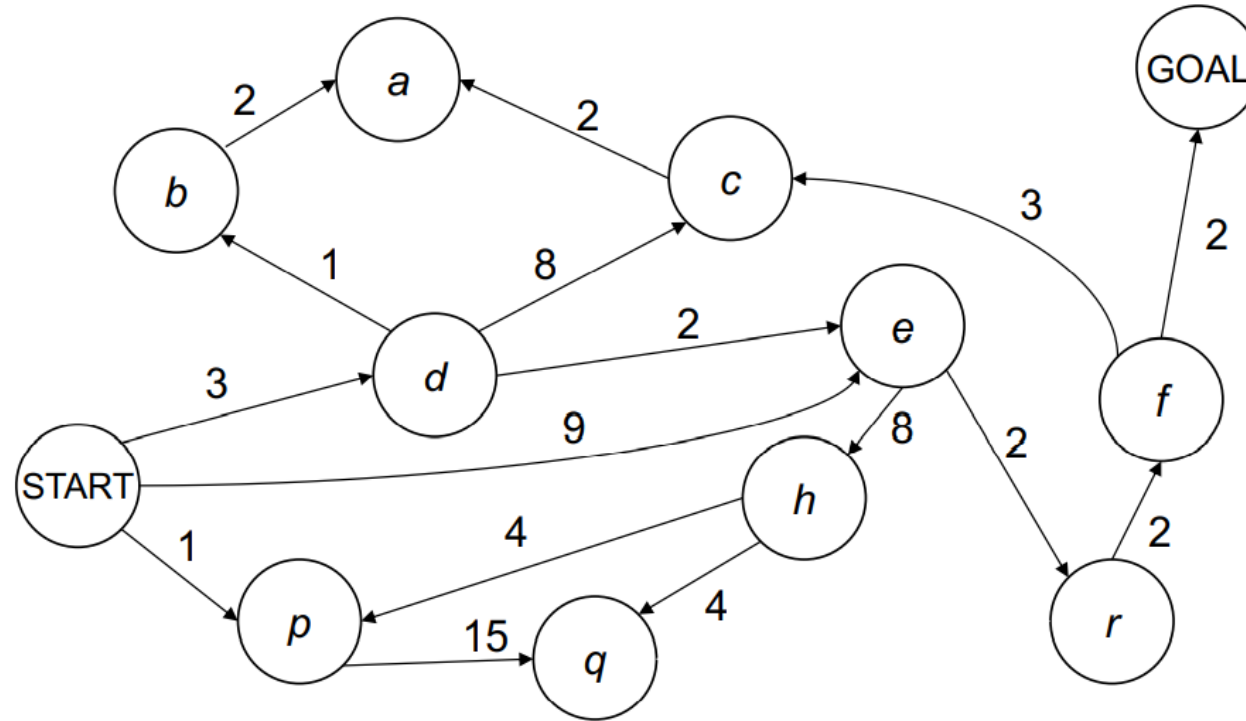
عمیق سازی تکرارشونده (iterative deepening)

- ایده: مزیت فضای DFS را با مزایای زمان / راه حل کم عمق BFS همزمان داشته باشیم

- یک DFS با محدودیت عمق 1 اجرا کنید. اگر راه حلی وجود نداشت...
- یک DFS با محدودیت عمق 2 اجرا کنید. اگر راه حلی وجود نداشت...
- یک DFS با محدودیت عمق 3 و ...
- آیا این کار بیهوده تکراری نیست؟
- به طور کلی بیشترین کار در جستجوی پایین ترین سطح اتفاق می افتد، بنابراین خیلی بد نیست!

جستجوی حساس به هزینه

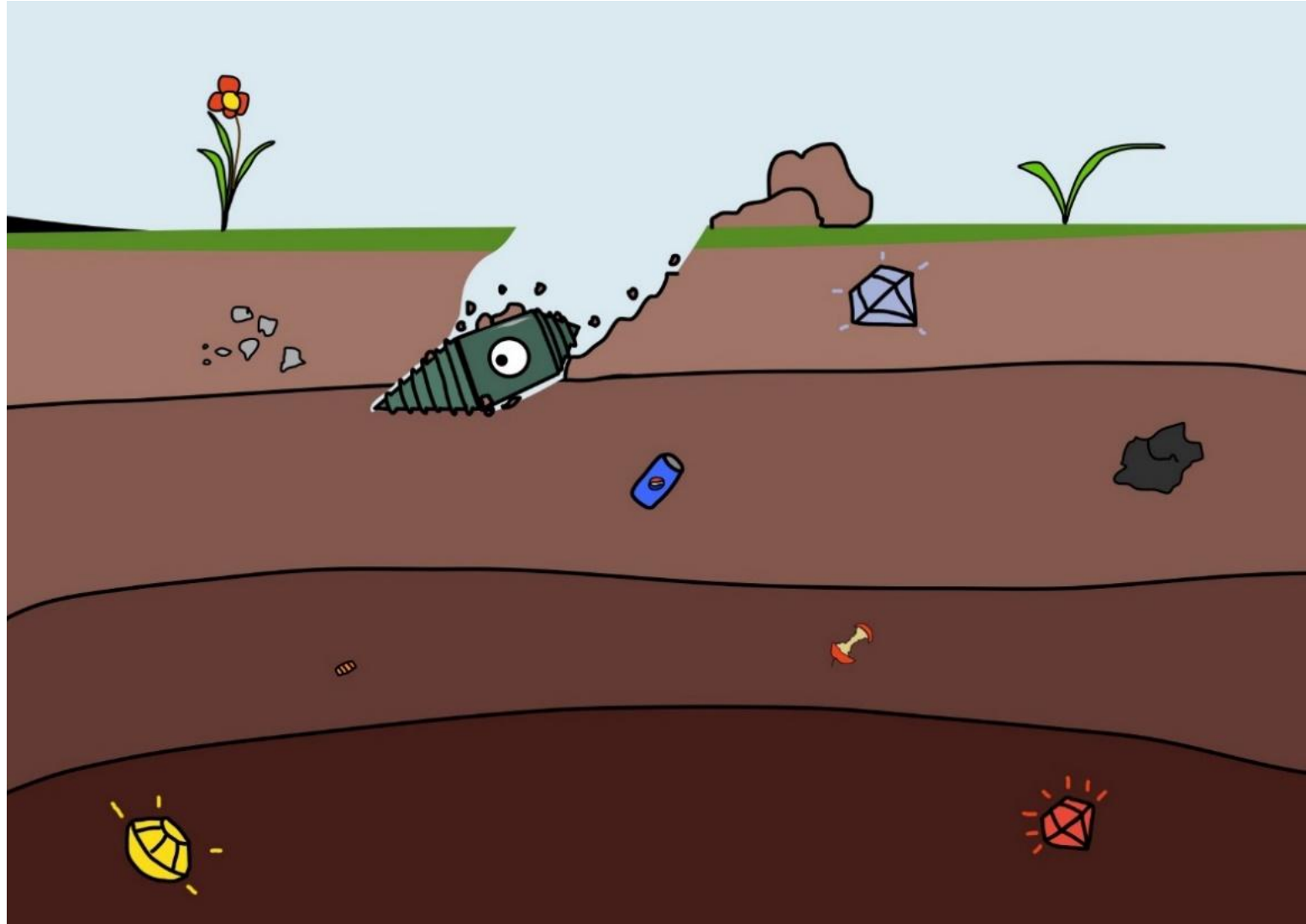

BFS کوتاه ترین مسیر را از نظر تعداد اعمال پیدا می کند.

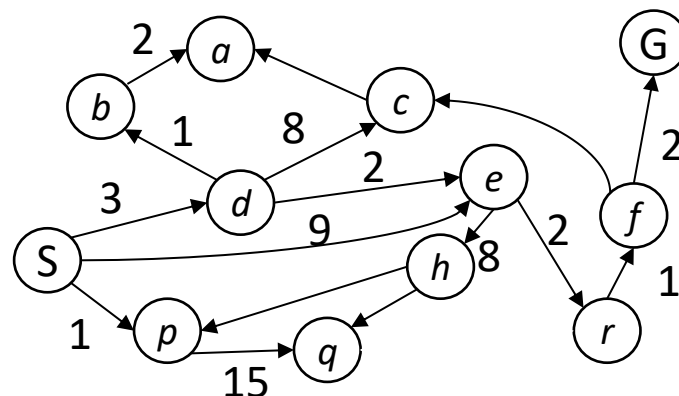
کمترین هزینه را پیدا نمی کند. اکنون الگوریتم مشابهی را پوشش می دهیم که مسیر کم هزینه را پیدا می کند.

چگونه؟

جستجوی هزینه یکنواخت (UCS)

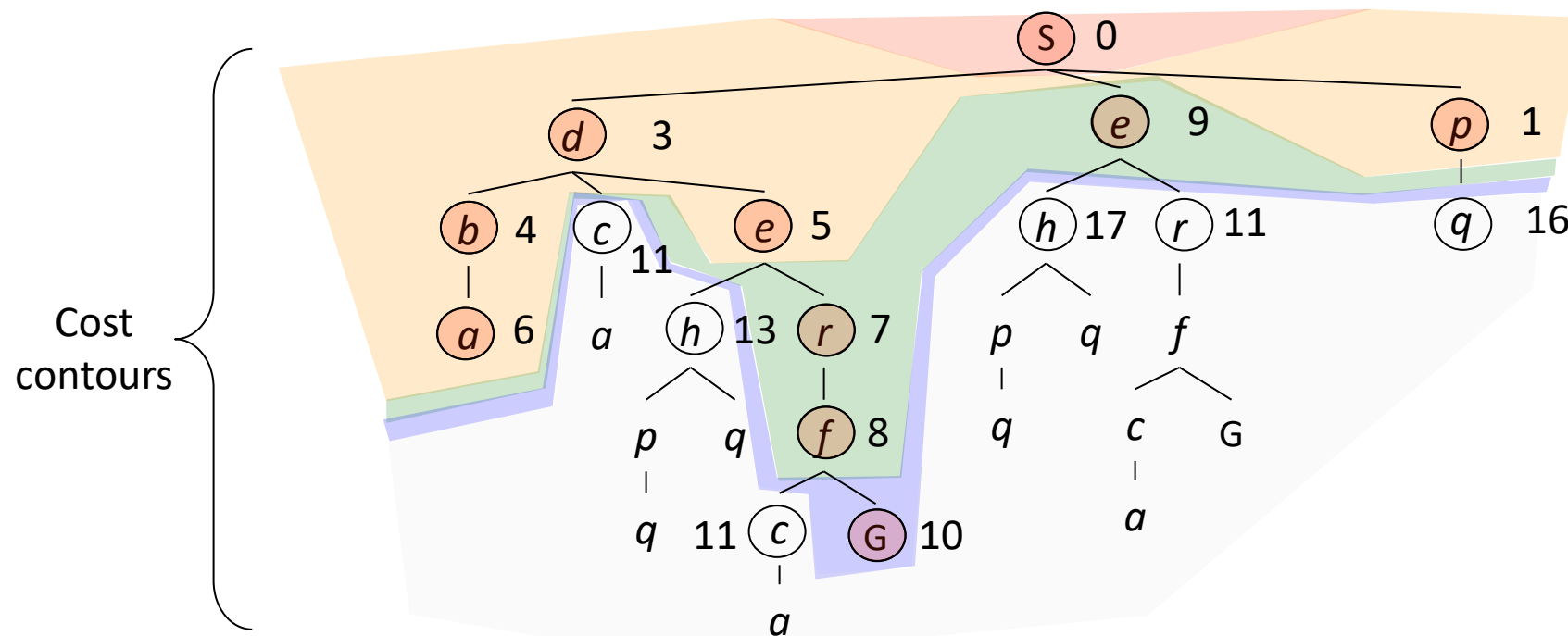

جستجوی هزینه یکنواخت

استراتژی:
ابتدا ارزانترین گره را بسط دهید

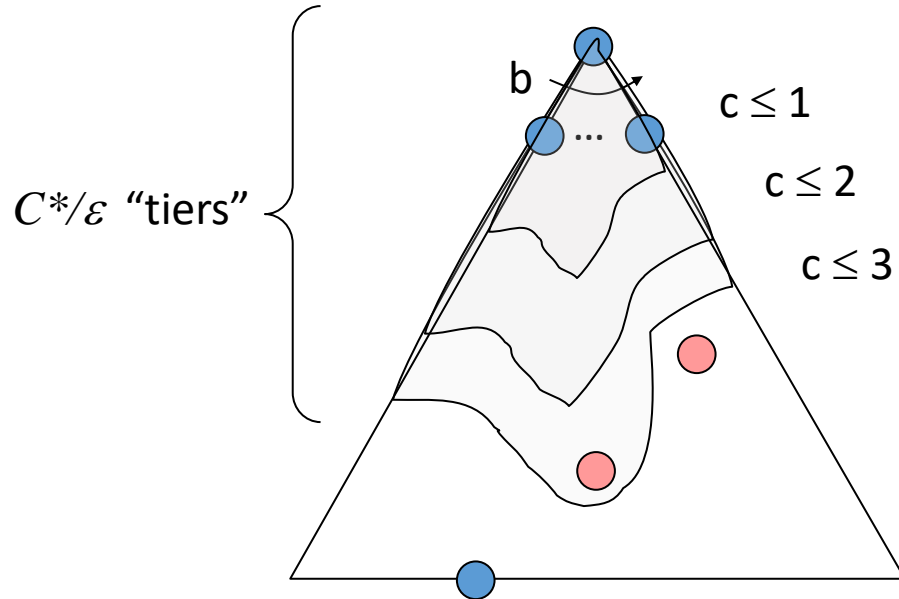
پیاده سازی:
یک صف اولویت است (اولویت: هزینه تجمعی)

ویژگی‌های جستجوی هزینه یکنواخت (UCS)

- **UCS چه گره‌هایی را بسط می‌دهد؟**

- تمام گره‌هایی که هزینه‌ای کمتر از ارزان‌ترین راه‌حل دارند را پردازش می‌کند!
- اگر آن هزینه راه حل بهینه C^* و حداقل هزینه کمان ϵ باشد، «عمق مؤثر» تقریباً C^*/ϵ است.
- جستجو $O(b^{(C^*/\epsilon)})$ زمان می‌برد (تعداد گره‌های بسط یافته)
(به صورت نمایی در عمق مؤثر)

- **لیست حاشیه چه اندازه فضا اشغال می‌کند؟**

- تقریباً آخرین ردیف را در لیست حاشیه دارد، بنابراین $O(b^{(C^*/\epsilon)})$

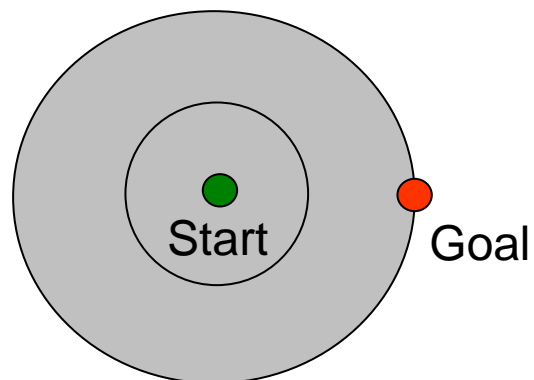
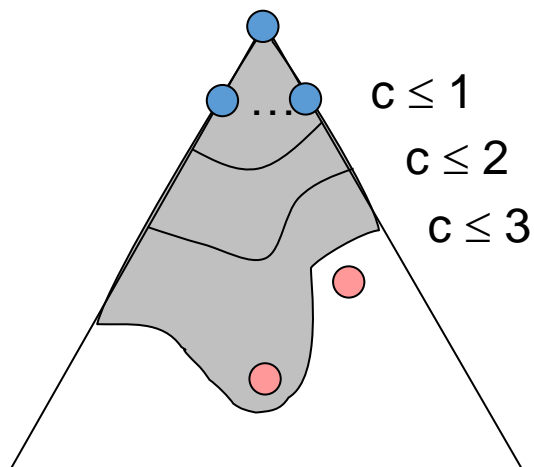
- **آیا کامل است؟**

- با فرض اینکه بهترین راه حل دارای هزینه محدود است و حداقل هزینه قوس مثبت است، بله!

- **آیا بهینه است؟**

- بله! (اثبات در اسلاید بعدی از طریق A^*)

نکات جستجوی هزینه یکنواخت

- به یاد داشته باشید: UCS خطوط افزایش هزینه را کاوش می‌کند
- تمام گره‌هایی که هزینه‌ای کمتر از ارزان‌ترین راه‌حل دارند را پردازش می‌کند!

- حسن: UCS کامل و بهینه است

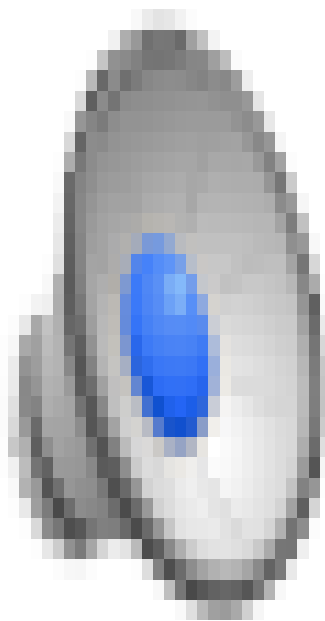
- عیب:

- گزینه‌ها را در هر جهت بررسی می‌کند
- اطلاعاتی در مورد مکان هدف در نظر نمی‌گیرد

- به زودی این مشکل را برطرف می‌کنیم!

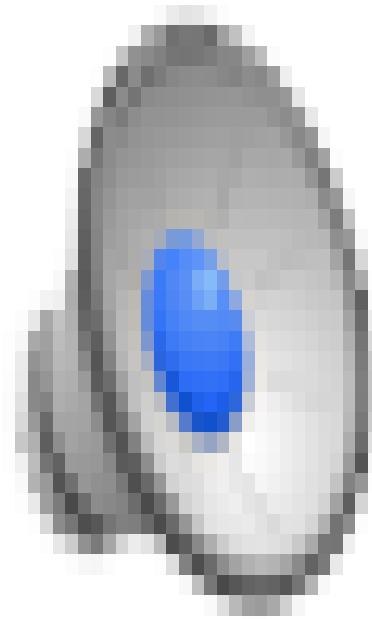
ویدیوی Demo Empty UCS

ویدیوی Demo Maze با DFS, BFS --- Deep/Shallow Water یا UCS؟ (قسمت اول)

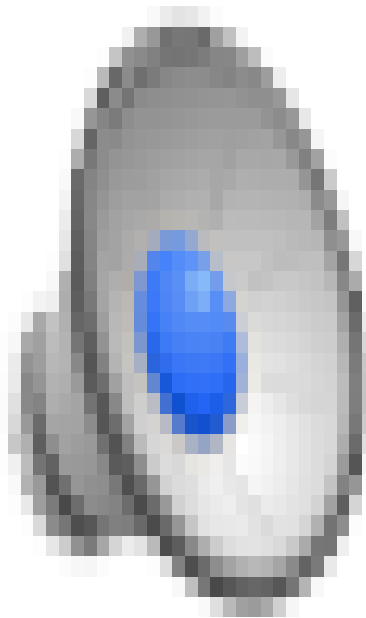

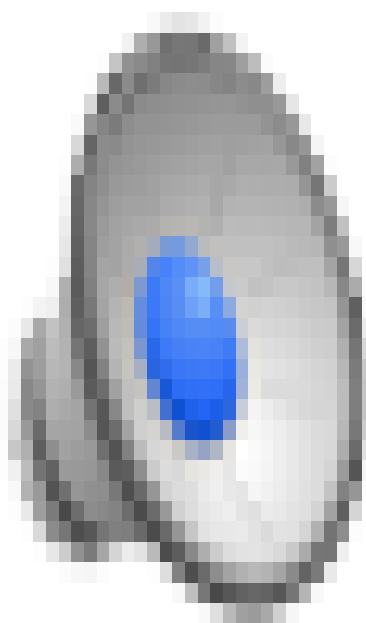
ویدیوی Demo Maze با DFS, BFS --- Deep/Shallow Water یا UCS؟ (قسمت دوم)

ویدیوی Demo Maze با DFS, BFS --- Deep/Shallow Water یا UCS؟ (قسمت سوم)

یک صف

- همه این الگوریتم‌های جستجو به جز در استراتژی‌های کاوش لیست حاشیه یکسان هستند
- از نظر مفهومی، تمام لیست حاشیه‌ها صف‌های اولویت هستند. (مثلاً مجموعه‌ای از گره‌ها با اولویت‌های پیوسته شده)
- عملاً، برای DFS و BFS، می‌توانید با استفاده از پشته‌ها و صف‌ها، از سربار $\log(n)$ از یک صف اولویت واقعی اجتناب کنید

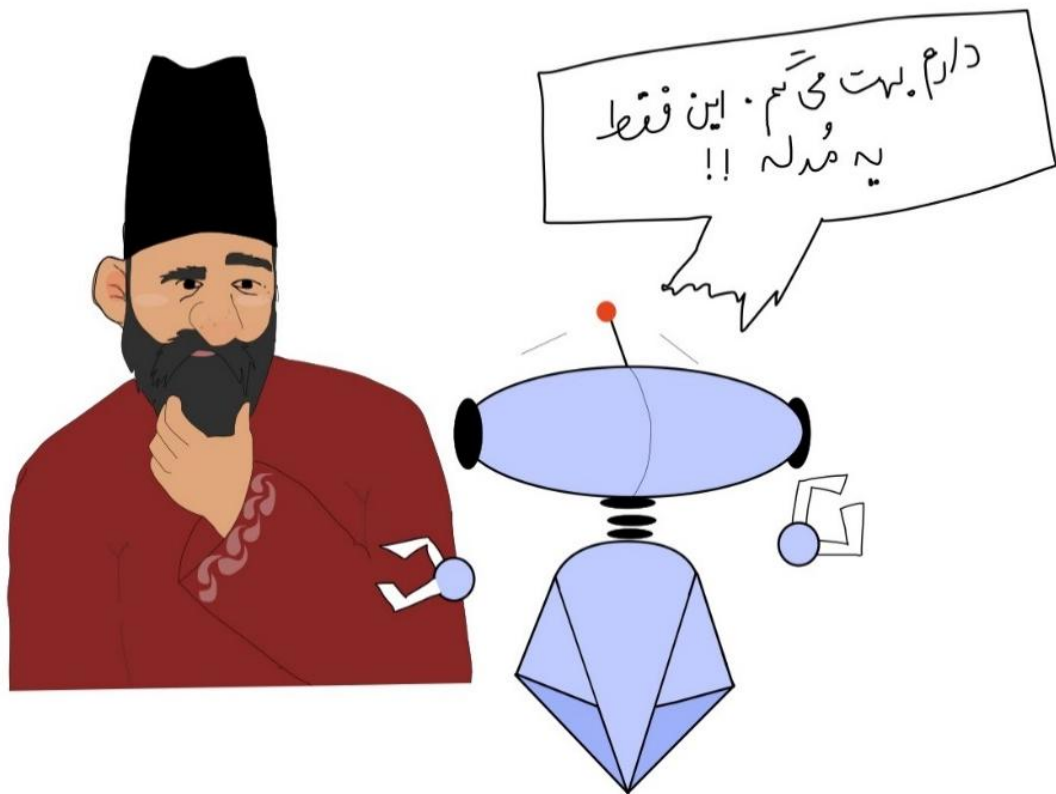
جستجو و مدل

- جستجو بر روی مدل‌های جهان عمل می‌کند و نه خود جهان!!

- عامل در واقع تمام برنامه‌ریزی‌ها را در دنیای واقعی امتحان نمی‌کند!

- برنامه‌ریزی همه در "شبیه‌سازی" است

- جستجوی شما تنها به اندازه مدل شما خوب است...

جستجو به خطا رفت؟

